

Interes za glazbu kod učenika razredne nastave

Zokovitch, Lucija

Master's thesis / Diplomski rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:753056>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-09**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)



SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA UČITELJSKE STUDIJE

LUCIJA ZOKOVITCH

DIPLOMSKI RAD

INTERES ZA GLAZBU KOD UČENIKA
RAZREDNE NASTAVE

Zagreb, srpanj 2018.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA UČITELJSKE STUDIJE
(Zagreb)

DIPLOMSKI RAD

Ime i prezime pristupnice: Lucija Zokovitch

**TEMA DIPLOMSKOG RADA: INTERES ZA GLAZBU KOD UČENIKA
RAZREDNE NASTAVE**

MENTOR: Dubravko Fiolić, viši predavač

Zagreb, srpanj 2018.

SADRŽAJ

ZAHVALA	6
SAŽETAK	7
SUMMARY	8
1. UVOD	9
2. MOĆ GLAZBE	11
2. 1. Glazba nas okružuje	11
2. 2. Utjecaj glazbe na socijalni i emocionalni razvoj	13
2. 3. Utjecaj glazbe na razvoj fetusa u trudnoći	15
2. 4. Terapeutska svojstva glazbe	17
3. OBILJEŽJA GLAZBE I NASTAVA GLAZBENE KULTURE NEKAD I DANAS	21
3. 1. 1. Obilježja glazbe i nastava glazbene kulture u antičkoj Grčkoj	21
3. 1. 2. Obilježja glazbe i nastava glazbene kulture u starom Rimu	22
3. 1. 3. Obilježja glazbe i nastava glazbene kulture u srednjem vijeku	23
3. 1. 4. Obilježja glazbe i nastava glazbene kulture u renesansno doba	24
3. 1. 5. Obilježja glazbe i nastava glazbene kulture u doba baroka	25
3. 1. 6. Obilježja glazbe i nastava glazbene kulture u doba klasicizma	26
3. 1. 7. Obilježja glazbe i nastava glazbene kulture u doba romantizma	26
3. 1. 8. Obilježja glazbe i nastava glazbene kulture u Hrvatskoj za vrijeme Jugoslavije	27
3. 2. Obilježja glazbe i nastava glazbene kulture danas (od 1991. do danas)	29
3. 2. 1. Temeljna načela, cilj, zadaće i područja nastave glazbene kulture u razrednoj nastavi	31
3. 2. 2. Pjevanje	33
3. 2. 3. Sviranje	34
3. 2. 4. Slušanje i upoznavanje glazbe	35
3. 2. 5. Glazbena kreativnost	36
3. 3. Sličnosti i razlike nastave glazbene kulture nekad i danas	38
4. ISTRAŽIVANJE	40
4. 1. Cilj istraživanja, istraživačka pitanja i hipoteze	40
4. 2. Metoda	40
4. 2. 1. Sudionici	40
4. 2. 2. Postupak i instrument	41
4. 3. Rezultati i rasprava	41

5. ZAKLJUČAK	51
6. LITERATURA.....	54
7. PRILOZI	57
IZJAVA O SAMOSTALNOJ IZRADI RADA	60

ZAHVALA

Prije svega, od srca zahvaljujem svome metoru, višem predavaču, Dubravku Fioliću na nesebičnoj pomoći, podršci, svakoj lijepoj riječi i konstruktivnim savjetima koje mi je pružao za vrijeme studiranja kao i za vrijeme pisanja ovog rada.

Hvala svim školama, učiteljicama i učenicima koji su mi izašli u susret te svojim sudjelovanjem u istraživanju postali dijelom ovog diplomskog rada.

Hvala mojim roditeljima i braći na povjerenju, podršci i brojnim savjetima koje su mi pružali za vrijeme cijelog školovanja.

Najveća hvala mome mužu bez kojega ni jedan moj uspjeh ne bi bio moguć. Hvala mu na beskrajnom strpljenju, ljubavi i podršci koju mi svakodnevno pruža.

„C'est le temps que tu as perdu pour ta rose qui fait ta rose si importante.“ – Le Petit Prince, Antoine de Saint-Exupéry

Merci de croire toujours en moi! C'est pour toi, c'est pour nous!

SAŽETAK

Ovim radom se istraživao interes za glazbu kod učenika razredne nastave. Prije analiziranja rezultata dobivenih istraživanjem, čitatelja se podsjeća na moć koju glazba ima kao i na blagodati koje glazba pruža čovjeku. Navedena su obilježja glazbe svakog umjetničkog razdoblja te su opisani načini izvođenja nastave glazbene kulture od starog vijeka do danas. Istraživanje provedeno u svrhu ovog rada bilo je usmjereno na mišljenje učenika razredne nastave. Cilj istraživanja bio je ispitati kakav je njihov interes za glazbu. U istraživanju je sudjelovalo 75 učenika (39 dječaka i 36 djevojčica) prvog, drugog, trećeg i četvrtog razreda. Interes za glazbu mjerio se anonimnim anketnim upitnikom kojeg su ispunjavali učenici četiri zagrebačke osnovne škole. Rezultati su pokazali da učenici razredne nastave gaje pozitivne osjećaje prema nastavi glazbene kulture. Analiziranjem rezultata nije dobivena statistički značajna povezanost povećanja interesa za glazbu kod učenika razredne nastave s učiteljevim sviranjem instrumenta na nastavi glazbene kulture. Rezultati su također pokazali kako učenici nemaju velik interes za produbljivanje glazbenih znanja i vještina izvan redovne nastave glazbene kulture. Djelomično je potvrđena hipoteza da bi učenici koji ne pohađaju izvanškolsku glazbenu aktivnost željeli produbljivati svoja glazbena znanja i vještine izvan redovne nastave glazbene kulture. S obzirom na odgovore ispitanika i potvrđene hipoteze, zaključeno je da učenici razredne nastave imaju velik interes za glazbu. Taj interes bi učitelji razredne nastave trebali dodatno poticati adekvatnim metodama učenja i kreativnim načinom izvođenja nastave glazbene kulture kako bi učenicima pomogli da razviju kritičko mišljenje i ljubav prema glazbi.

Ključne riječi: moć glazbe, glazbena povijest, nastava glazbene kulture, interes za glazbu, kritičko mišljenje

SUMMARY

The aim of the study was to examine the interest in music of primary education students. Before analyzing the results obtained by research, the reader is recalled of the power that music has as well as the benefits that music provides to man. Characteristics of the music in each artistic period throughout the history were described, as well as the ways of performing the music education, from the ancient times to the present. The research carried out in this thesis focuses on the opinion of primary education students. The aim of the research was to examine what their interest in music was. The sample consisted 75 students (39 boys and 36 girls) attending first, second, third and fourth grade. The interest in music was measured by an anonymous survey questionnaire filled by the students who attend four elementary schools in Zagreb. The results show that primary education students have positive feelings towards music education. Analyzing the results, there is no statistically significant correlation between the increase of the interest in music of primary education students and teachers playing instrument during the music education classes. The results also show that students have little interest in deepening their musical knowledge and skills beyond the regular music education that they get in schools. One of the hypothesis - students who does not attend extracurricular music activity would like to deepen their musical knowledge and skills beyond the regular music education that they get in schools was partially confirmed in this research. Given the respondents' responses and confirmed hypotheses, it was concluded that primary education students have great interest in music. Teachers should be encouraging the interest that primary education students have in music, by using adequate learning methods and by teaching music in a creative way, in order to help students develop critical thinking and love for music.

Key words: the power of music, music history, music education, interest in music, critical thinking

1. UVOD

„Glazba daje dušu svemiru, krila umu, let mašti i život svemu što postoji“ (Platon). Citat je ovo grčkog filozofa Platona koji nam želi reći da je glazba svuda oko nas, okružuje nas na svjesnoj i nesvjesnoj razini. Umjetnost je koja je u čovječanstvu prisutna od davnina; kako bi se u narodu reklo – „od kad je svijeta i vijeka“; a njezino mijenjanje kroz povijest dokaz je da ljudima nikada nije dosadila. Naši su preci uvijek težili tome da otkrivaju novu glazbu, stvaraju i pronalaze nove instrumente, otkrivaju nove načine sviranja, interpretiraju glazbu raznim vokalnim tehnikama itd. Glazba je dakle, nepresušan izvor inspiracije. Čovjek je biće stvoreno da bude osjetljivo na zvukove i glazbu. To nam dokazuje činjenica da slušanje glazbe u trudnoći ima pozitivan utjecaj na razvoj fetusa, a ujedno pozitivno utječe i na osjećanje te zdravlje majki. Glazba utječe na socijalni i emotivni razvoj djeteta, mladih ljudi, odraslih pa i onih osoba treće životne dobi. Uz glazbu rastemo u društvu kao i duhovno. Ona je unutarnji motivator koji može stvoriti mir i nemir u ljudskoj duši što rezultira vanjskim djelovanjem čovjeka. Također, može probuditi nove osjećaje i promijeniti raspoloženje u trenutku. Istraživanja su pokazala da klasična glazba ima i terapijsku svrhu. Danas postoji sve više liječenja u kojima se glazbom utječe na bolesti kao što su depresija, anksioznost, demencija pa čak i leukemija. Sve u svemu, pozitivnih utjecaja glazbe je pregršt, a ljudi su to od davnina znali pa su ju zbog toga i u prošlosti smatrali uzvišenom i vrijednom toga da, svoja znanja o glazbi, prenose drugima – poučavajući. Stoga možemo zaključiti da nastava glazbene kulture datira od stare Grčke; pa čak i prije. Nastava glazbene kulture se kroz povijest mijenjala s obzirom na političke i društvene prilike no uvijek je imala važno mjesto u obrazovanju. Kao što se mijenjala glazba i način izvođenja nastave glazbene kulture, mijenjao se i interes ljudi za nju. Odrasle ljude najčešće zanima samo vlastito mišljenje; eventualno i mišljenje njihovih suvremenika. One mlađe se nerijetko zapostavlja pa često nemaju priliku niti izraziti vlastito mišljenje. U ovom radu pažnja je usmjerena upravo na njih, malene i zapostavljene. Ovaj rad zanima se za njihovo mišljenje i osjećaje pa su stoga oni ti koji vode glavnu riječ. Ono što se u ovom radu istražuje jest kakav interes za glazbu imaju učenici razredne nastave. Na tim malenim bićima je budućnost države (ali i planete) stoga su odgojni i obrazovni temelji koje im odrasli postavljaju, vrlo važni. Mnogo izazova stoji ispred svakog učitelja, a nastava glazbene kulture nije izuzetak. S obzirom na to da je djeci danas sve dostupno, može se reći gotovo i

dozvoljeno, učitelj mora biti dobar mentor koji će znati učenike usmjeriti na pravi put; koji će im pomoći da stvore kritičko mišljenje. Stoga se ovim radom želi primarno istražiti kakav je interes učenika za glazbu. Istraživačka pitanja koja se postavljaju prije istraživanja odnose se na: osjećaje koje učenici gaje za nastavu glazbene kulture i istraživanje povećanja interesa za glazbu kod učenika čiji učitelji na nastavi glazbene kulture sviraju instrument. Istraživačka pitanja traže odgovore i na to kakav interes učenici imaju za produbljivanjem glazbenih znanja i vještina izvan redovne nastave glazbene kulture te kakav je interes za produbljivanjem glazbenih znanja i vještina izvan redovne nastave glazbene kulture učenika koji ne pohađaju izvanškolsku glazbenu aktivnost. Očekuje se: da većina učenika razredne nastave gaji pozitivne osjećaje prema nastavi glazbene kulture, ali da se interes za glazbu kod učenika razredne nastave ne povećava ako njihov učitelj ili učiteljica svira instrument na nastavi glazbene kulture. Očekuje se i to da je interes za produbljivanjem glazbenih znanja i vještina učenika razredne nastave izvan redovne nastave glazbene kulture velik te da bi učenici koji ne produbljuju svoja glazbena znanja i vještine izvan redovne nastave glazbene kulture to željeli raditi. Instrument ovog istraživanja je anonimni anketni upitnik kojeg učenici rješavaju u školi, za vrijeme trajanja redovnog sata glazbene kulture.

2. MOĆ GLAZBE

2. 1. Glazba nas okružuje

Glazba nije samo umjetnost; nije samo jedan od najmoćnijih medija današnjice; nije samo unutarnji i vanjski pokretač čovjeka ili univerzalni jezik; puno je više. Glazba je živa. Sastavni je dio ljudskog života. Ona je stvarnost. Postoji više teorija o tome kako je glazba nastala. Neki smatraju kako je glazba u početku bila skup zvukova koje su roditelji upućivali svojoj djeci. Neki povezuju nastanak glazbe s glasanjem životinja, dok ga drugi povezuju sa zvukovima iz prirode. Pojedini muzikolozi smatraju kako je glazba nastala čovjekovim proizvođenjem zvukova kako bi upotpunio tišinu i prazninu (Campbell, 2005). Prema modernijim enciklopedijskim shvaćanjima glazbu se, između ostalog, smatra vještinom koja se ostvaruje tonovima i njihovim međusobnim odnosima. Prema svim navedenim teorijama nastanka glazbe, možemo sa sigurnošću reći da glazba postoji od kad postoje živa bića. Svim teorijama je svojstveno da je glazba ton ili šum koji čujemo. Bilo da se radi o zvuku kiše, ljudskom glasu, gradskom prometu, ptičjem pjevu, žamoru, plaču, smijehu – svi ti tonovi i zvukovi čine glazbu. Stoga glazbu možemo smatrati sveprisutnom. I onda kada nismo usredotočeni na nju, njome smo okruženi i obavijeni. Čovjekov život glazbom započinje i završava. Od prvog udaha i plača, do zadnje riječi i izdaha, glazba se obraća svakom čovjeku – glazba zapravo, čovjeka čini čovjekom. Kada to osvijesti čovjek postaje svjestan prisutnosti i važnosti glazbe u njegovom životu. “Glazba je živuća stvar koja savršeno pristaje mjestu na kojem se sluša, zvučno i strukturalno – apsolutno je prilagođena toj situaciji” (Byrne, 2014, str. 18). Glazba nije stvarnost samo danas kad smo njome, pod utjecajem medija, okruženi više nego ikada u povijesti. Ona nije postajala stvarnošću već je oduvijek bila stvarnost prilagođena datom trenutku, osobi ili civilizaciji. “U prošlosti je glazba bila nešto što se slušalo i proživljavalo – u istoj je mjeri predstavljala i društveno i slušno iskustvo. Bila je vezana za određene društvene funkcije. Predstavljala je dio kontinuuma, tijekom života” (Byrne, 2014, str. 220). Kao što je evoluirao svijet i glazba je evoluirala s njime. Iz razdoblja u razdoblje glazba se prilagođavala slušateljima i društvenim prilikama.

Dokaz prilagodbe glazbe nisu samo različite glazbene vrste i glazbeni izričaji koji su se kroz povijest pojavljivali već i činjenice koje nemaju veze s ljudskom vrstom. Ako

se glazbom može smatrati svaki proizvedeni zvuk, o evoluciji glazbe mnogo govore životinje. “Aspekt prilagodljivosti, koji je svojstven kreativnosti, nije ograničen samo na skladatelje i glazbenike. On se također proširuje i na svijet prirode” (Byrne, 2014, str. 30). Znanstvenici tvrde da se ptičji pjev mijenja s promjenom ili vrstom staništa. Primjerice, ptice koje žive u šumama imaju niže tonove pjeva dok one koje žive u nizinskim krajevima imaju pjev koji zvuči kao zvižduk, a ptice čije je stanište uz vodu prilagodile su zvuk svoga pjeva zvukovima vode. “Dokazano je da ptice u San Franciscu svakih četrdeset godina podižu visinu tona kojom se glasaju kako bi se bolje čule kroz sve jaču buku koju proizvodi promet” (Byrne, 2014, str. 30). Dakle, glazba koju proizvode ljudi i životinje evoluirala je jednako kao i svijet te se njemu prilagodila.

Iako se glazba kao i njezin utjecaj mijenjala kroz povijest i godine, iako su se mijenjali njezini slušatelji i skladatelji, iako je kroz godine postala proizvod koji se počeo konzumirati, glazba nikada nije iščeznula, nikada nije dosadila i postala “dovoljno istražena”. Naprotiv, iz stoljeća u stoljeće, ljudi su bivali “sve gladniji” za stvaranjem glazbe i novih zvukova te proširivanjem svojih znanja o glazbi. Iako se ne zna sa sigurnošću kako ili kada je glazbena priča započela, kratki osvrt na prošlost glazbe osvještava činjenicu da glazba zaista jest prisutna u ljudskom životu od kad ljudska vrsta postoji. Unatoč tome što nema mnogo podataka o glazbi u starom vijeku, povijesničari i arheolozi pronašli su brojne zapise ili slike koje ukazuju na to da je glazba i tada postojala, te imala važnu ulogu u ljudskom životu.

“Najraniji dokazi o tome da je pračovjek zaista izvodio glazbu datiraju od 45 000 godina u prošlosti. Neandertalci i drugi “pećinski ljudi” svirali su frule koje su se, čini se, temeljile na onome što danas nazivamo dijatonskom ljestvicom. Takve su frule pronađene na nalazištu Dvije Babe, koje se nalazi na području današnje Slovenije. Postoje snažni dokazi da su Sumerani, kao i Babilonci, koristili ovu ljestvicu. Dijatonska je ljestvica na pločicama s klinastim pismom pronađena u Nippuru (današnji Irak), a datira iz 2000. godine prije Krista” (Byrne, 2014, str. 324).

Osim ovih arheoloških nalaza vrijedno je spomenuti kako su iz starog vijeka pronađeni instrumenti na području Mezopotamije i Egipta, a glazbeni zapisi na području Sirije.

Kako je vrijeme odmicalo, a ljudi bivali sve manje primitivni, glazba se počela percipirati na drugi način. Najbolji primjer tome su antički filozofi. Njihovo je vrijeme bilo vrijeme traženja. Svemu su tražili smisao i bit. Upravo su veliki ljudi tog vremena

istraživali zvukove oko sebe i ono što može činiti više zvukova odjednom, pa su nerijetko povezivali smisao glazbe s harmonijom i kozmosom. “Pitagora je zaključio da bi iza naših tendencija da pronađemo specifične hramonije i primijetimo intervale koji su uhu ugodniji od drugih, mogla stajati božanska logika. Isticao je da u pozadini nota postoje matematičke strukture” (Byrne, 2014, str. 326). U svojem poimanju glazbe Pitagora nije bio jedini; “Oni (filozofi) su u glazbi često nazirali odraz poretka i harmonije svijeta... Većina među njima je smatrala da u glazbi dolaze na neki način do izražaja mikrokozmos i makrokozmos” (Supičić, 2006, str. 10). Sve što se zna o glazbi iz prošlosti, dokazuje da je ona jedna od najstarijih umjetnosti. Ono što je fascinantno jest to da su ljudi tog vremena, bez pomoći tehnologije, nauke i knjiga osmišljavali načine kako proučavati zvukove, kako ih proizvoditi, tj. kako stvarati glazbu. Glazba je kroz povijest doživjela toliko snažan razvoj upravo zbog toga što je bila važan dio ljudske svakodnevice, odgoja i obrazovanja. Sve navedene činjenice iz davne prošlosti naših predaka, dokaz su da je u prirodi ljudske duše i tijela povezanost s glazbom, te da bi čovjek neovisno o vremenu u kojem živi i uvjetima u kojima se nalazi uvijek pronašao način na koji će glazbu stvarati i živjeti s njom jer, od svog okruženja, prirode i stvarnosti ne može pobjeći.

2. 2. Utjecaj glazbe na socijalni i emocionalni razvoj

Svaki je pojedinac drugačiji u karakternom i emocionalnom smislu. Glazba će na svaku osobu ostaviti drugačiji dojam ali sigurno je da će svaki puta izazvati neku reakciju (emocionalnu, fizičku, kognitivnu i sl.). Glazba je sastavni dio ljudskog života, a od davnina ima važnu ulogu u odgoju i obrazovanju. Iz toga se može zaključiti da je odavno prepoznat utjecaj glazbe na razvoj čovjeka u socijalnom i emocionalnom smislu, a da pojedinac toga ne mora nužno biti svjestan. Ponekad glazba stimulira i određuje ponašanje ljudi, stoga se kroz povijest koristila u razne svrhe što je utjecalo na socijalni razvoj pojedinca ali i na razvoj kulture nekog naroda. Skupina ljudi na čiji socijalni razvoj glazba uvelike utječe su adolescenti. Na njih glazba često ima pozitivan učinak. Pomaže im u pronalasku identiteta, stjecanju povjerenja u sebe, razvijanju vlastitih stavova ali i u prilagođavanju u vršnjačkoj skupini tzv. društvu. Mlađi adolescenti nerijetko biraju krug ljudi s kojima se druže prema zajedničkim interesima. Vrlo često, takve grupe spaja vrsta glazbe koju njezini pripadnici slušaju, a vrstu glazbe koju grupa sluša također može pratiti specifičan način odijevanja ili ponašanja. Kako glazba može utjecati na socijalni razvoj skupine i preobrazbu kulture

govori priča o hvale vrijednom pothvatu brazilskog glazbenika Carlinhosa Browna koji je osnovao glazbeni centar u opasnoj četvrti Salvadora.

“U Candealu, gdje je Brown rođen, lokalni su klinci pozvani da se okupe i zajedno bubnjaju, pjevaju i skladaju pjesme te nastupaju u kostimima iz domaće radinosti. Potaknuti tim aktivnostima, klinci su se prestali baviti preprodajom droge. Malo po malo, stopa kriminala je opala u tim četvrtima; vratila se nada. A nastala je i izvrsna glazba. To je moć glazbe – moć njezina stvaranja. Glazba može trajno promijeniti živote ljudi na načine koji sežu izvan emocionalnog ili intelektualnog proživljavanja određene skladbe“ (Byrne, 2014, str. 313).

Osim kod adolescenata glazba i djeci mlađe dobi može pomoći u stjecanju socijalnih vještina. Djeca koja pohađaju glazbenu školu, ili uče svirati neki instrument pokazuju dobro razvijene stavove, tolerantna su, te se lako društveno prilagođavaju. Skupno muzicirajući uče se kontroliranju emocija i ponašanja.

Ljudska bića na događaje, osim ponašanjem, reaguju i emocijama. Na glazbu se također može gledati kao na događaj ili doživljaj jer ona u čovjeku budi lavinu emocija.

“Veliki doprinos opisivanju i istraživanju prepoznavanja glazbenih emocija dala je autorica Hevner još tridesetih godina 20. stoljeća, izvodeći ispitanicima glazbu na klaviru. Njezini su rezultati pokazali da od glazbenih odrednica tempo i tonalitet najviše utječu na slušatelja, pri čemu se glazba u duru, brzoga tempa, opisivala kao vesela, a glazba sporoga tempa i u molu kao osjećajna (prema Vink, 2001.). I druga su istraživanja potvrdila da se za glazbene ulomke u duru obično vezuje emocija sreće, a one u molu emocija tuge (Peretz i sur., 1998)” (Dobrota, Reić Ercegovac, 2012, str. 973).

Ovaj fenomen posljedica je efekta zrcala prema kojemu emocionalni neuroni utječu na aktiviranje određenih osjećaja. Zbog toga se jednostavni osjećaji poput sreće, tuge ili ljutnje mogu vrlo lako prepoznati. Jedno istraživanje dokazalo je da su, dok čovjek sluša ili gleda nekoga tko svira instrument, njegovi neuroni povezani s mišićima potrebnima za sviranje tog određenog instrumenta. Slično tome, ljudi plešu potaknuti glazbom jer ih ritam glazbe navodi na specifične kretnje (Byrne, 2014). Može se zaključiti da glazba prenosi emocije i navodi čovjeka na određeno stanje duha ili ponašanje. Koliko god glazba na čovjeka može pozitivno utjecati i u njemu probuditi pozitivne emocije, postoje i situacije u kojima glazba može probuditi one manje

pozitivne emocije poput tuge, tjeskobe ili straha. Kad se čovjek ne osjeća dobro najbolje bi bilo da se glazbom pokuša oraspoložiti, a ne potencirati negativne emocije slušajući tužnu i melankoličnu glazbu. U društvu nerijetko nailazimo na predrasude o određenim žanrovima glazbe. Stoga se *rap* često veže uz strah jer ga češće izvodi populacija ljudi crne rase; dok se o *heavy metalu* često može čuti da potiče na agresiju ili samoubojstvo.

“Znanstvenici su u jednom istraživanju pokušali obuhvatiti odnose između heavy metala i suicidalnog (sklonog samoubojstvu) ponašanja, bijesa i povećane sklonosti prema negativnim stavovima i nasilju nad ženama. Rezultati su bili nedosljedni i nisu vodili nikakvom čvrstom zaključku. Izravan utjecaj slušanja određenog tipa glazbe na nasilno ponašanje ovisi o cijelom nizu složenih faktora. Nije vjerojatno da će slušanje bilo kakve glazbe, samo po sebi, izazvati agresivnost, ali kod osoba koje već imaju predispoziciju za nasilje i koje su već usvojile poglede koje izražava dotična glazba, ona može biti podrška za određeno djelovanje” (HDS ZAMP, 2012, str. 7).

U današnje je vrijeme važno spomenuti glazbu u marketingu na koju svaki pojedinac mora pripaziti. Radio i televizija propagandni su mediji putem kojih se nerijetko pokušava manipulirati masama (De la Motte, 1999). S obzirom na to da je glazba univerzalni jezik, putem nje se može stvoriti privid upravljajući emocijama i potičući potrošača na kupnju, uvjeravajući ga glazbom, na indirektan način, da mu je određen proizvod potreban. Glazbom se proizvode ili određene brendove marketinški i strateški pokušava učiniti privlačnijima, što najčešće dobro prolazi kod potrošača, a marketinške tvrtke od toga najviše profitiraju. Stoga bi bilo dobro da se potrošači, u tom slučaju, na propagandnu glazbu pokušaju oglušiti ili da se barem nauče prepoznati kad se glazba koristi u svrhu propagande.

2. 3. Utjecaj glazbe na razvoj fetusa u trudnoći

U moderno vrijeme nije neobično čuti savjet trudnicama da razgovaraju sa svojim nerođenim djetetom ili da slušaju opuštajuću glazbu za vrijeme trudnoće jer ona ima pozitivan utjecaj na razvoj djeteta. U prošlosti bi takvi savjeti izazvali podsmijeh, no zahvaljujući francuskom liječniku otorinolaringologije i izumitelju, Alfredu Tomatisu, znanstvenici su sve više počeli istraživati povezanost glazbe s razvojem fetusa. “Priča započinje početkom pedesetih godina dvadesetoga stoljeća kada je Tomatis čuo za Pionirski rad engleskoga znanstvenika V. E. Negusa” (Campbell, 2005, str. 27). Taj je engleski znanstvenik, V. E. Negus, primijetio da mlade ptičice koje su se tek izlegnule,

ne oponašaju zvukove ptice koja je sjedila na jajetu. Alfreda Tomatisa to je potaknulo da istraži u kakvoj su vezi vanjski zvukovi i fetus koji se nalazi u majčinoj maternici, te jesu li neke poteškoće u razvoju djeteta povezane s traumom koju je fetus možda doživio u maternici. Tomatisa su brojni znanstvenici ismijali kad je s uvjerenjem izjavio da fetus čuje, nakon što ljudsko uho na polovici četvrtog mjeseca trudnoće počinje biti funkcionalno (Campbell, 2005). “Kako bi to dokazao i izmjerio akustičke učinke u maternici, osmislio je podvodni sustav mikrofona, zvučnika i velikih gumenih ploha, koje su u njegovim pokusima eliminirale efekte zračnih rupa” (Campbell, 2005, str. 27). U svojoj autobiografskoj knjizi, *Svjesno uho*, Alfred Tomatis opisao je kako fetus u maternici čuje. Istaknuo je kako fetus čuje mnoge zvukove i niske frekvencije zvukova. Tomatis zvukove i majčin glas koji fetus čuje uspoređuje sa sumrakom u afričkoj prašumi. “Krici iz daljine, odjeci, prigušeno šuškanje i zapljuskivanje valova. Kad se taj audiovalni krug utvrdi, zaključio je, neprestani dijalog embriju pruža osjećaj sigurnosti i jamči skladan razvoj” (Campbell, 2005, str. 28). Osim toga, Tomatis je primijetio da će se tijelo novorođenog djeteta opustiti tek nakon što čuje glas majke jer ga prepoznaje i osjeti još iz maternice kad ga je čuo da mu pjeva uspavanke i razne melodije. Tomatis je bio uvjeren kako prekidi dotadašnjeg kontinuiteta i zvučnog okruženja mogu dovesti do određenih poremećaja, a da se, jednako tako, neki poremećaji mogu liječiti “preporadanjem” – metodom vraćanja čovjeka u zvučno okruženje maternice, koju je Tomatis uspješno usavršio.

Tomatisova metoda preporadanja temelji se na snimljenom i filtriranom zvuku majčinog glasa koja se reproducira djetetu u izoliranoj prostoriji. Za vrijeme slušanja snimke djetete ponovno proživljava rođenje i osjećaje koje je tada imalo. Ova se metoda izvodi u nekoliko faza. Vrlo je zanimljiva pripremna faza u kojoj Tomatis potvrđuje blagotvoran utjecaj glazbe na razvoj fetusa. Naime, prva faza Tomatisove metode naziva se pripremna faza ili zvučni povratak. U ovoj fazi pacijent sluša Mozartovu glazbu za koju Tomatis tvrdi da zamjenjuje oca i majku koji nisu prisutni. Iako se u svojim pokusima pokušao služiti s glazbom drugih skladatelja ili drugim vrstama glazbe Tomatis se uvijek vraćao Mozartovoj glazbi jer tvrdi da ona ima najveću moć, povrh svega, violinski koncerti koji, prema Tomatisu, mogu iscijeliti ljudsko tijelo (Campbell, 2005). Tomatis je u svojoj knjizi, *Zašto Mozart?*, otkrio zašto baš Mozartova glazba ima pozitivan učinak na razvoj nerođenog ili tek rođenog djeteta. “Nedvojbeno je da ritmovi, melodije i visoke frekvencije Mozartove glazbe stimuliraju

i pobuđuju kreativna i motivacijska područja mozga. No, razlog njegove veličine vjerojatno je činjenica da sve to zvuči tako čisto i jednostavno” (Campbell, 2005, str. 35). Tomatisov rad, najprije ismijan, naposljetku je postao cijenjen i općepriznat te je na francuskoj Medicinskoj akademiji njegov rad sveobuhvatno nazvan Tomatisovim efektom.

Američki psihijatar, Thomas Verny, bio je pisac i priznati stručnjak koji je promatrao utjecaj okoliša, prije rođenja i nakon rođenja, na razvoj djeteta. Verny je također, dio svog rada posvetio otkrivanju tajni nerođene djece. U jednoj od svojih najpoznatijih knjiga, *Tajni život nerođenog djeteta*, Thomas Verny navodi kako fetusi najviše vole kada majke slušaju glazbu Mozarta i Vivaldija. “Rad srca se ustaljivao, a ritanje umirivalo, dok je druga glazba, napose rock, “uznemirivala većinu fetusa”, pa su se “silovito ritali” dok su je njihove trudne majke slušale. Sve je više dokaza da djeca glazbu doživljavaju jednako kao i najstrastveniji slušatelji koncerata” (Campbell, 2005, str. 32). Dr. Verny također je rekao:

“Svake minute formiraju se nove stanice u mozgu nerođene bebe. Usporedno s njima stvaraju se i moždane poveznice koje pomažu u komunikaciji. Što više potičete djetetovu kožu ili sluh, to će se više razvijati i jačati moždane poveznice i tako će dijete, kada se rodi, biti spremnije za susret sa svijetom” (Belosa.info, 2017).

Koliko glazba može utjecati na razvoj nedonoščadi i novorođenčadi govori istraživanje provedeno u Regionalnom medicinskom centru na Floridi. U istraživanju je sudjelovalo ukupno pedeset i dvoje nedonoščadi i novorođenčadi koja je šezdeset minuta dnevno slušala vokalnu glazbu i uspavanke. Slušanje ove glazbe toj je djeci skratilo boravak u bolnici za pet dana (Campbell, 2005). Na temelju svih provedenih istraživanja znanstvenici i liječnici diljem svijeta savjetuju budućim roditeljima da nerođenoj djeci pjevaju, pričaju, čitaju, da buduće majke slušaju preporučenu klasičnu glazbu, te da djeci nakon rođenja često ponavljaju iste riječi, rečenice, melodije kako bi umirili djecu, poticali razvijanje sposobnosti djeteta da sluša te poticali razvijanje djetetovog živčanog sustava i razvoj matematičke inteligencije.

2. 4. Terapeutska svojstva glazbe

“Glazba ima moć integriranja i liječenja... i ta je moć prilično važna. Glazba je naj snažniji nekemijski lijek” (Campbell, 2005, str. 125).

Osim pozitivnog utjecaja na razvoj nerođenog djeteta, na stanje duha i uma te njihov razvoj, glazba ima jaka terapijska svojstva. Mnogi ljudi, zapravo velika većina ljudi, uživa u slušanju glazbe, a da nije ni svjesna njezine terapijske moći. Glazba se danas često koristi u liječenju raznih bolesti ili kao potpora u liječenju te u vidu rehabilitacije.

Već spomenut utjecaj glazbe na ljudsku psihu je zaista nevjerojatan! Glazba uvelike pomaže u suzbijanju negativnih osjećaja ili zvukova. Glazba može u samo nekoliko minuta u potpunosti promijeniti raspoloženje i stanje duha. To je vrlo važno terapijsko svojstvo glazbe koje ljudi često zaboravljaju ili "uzimaju zdravo za gotovo". Umjesto uzimanja lijeka za glavobolju, slušanje smirujuće glazbe već jednom skladbom može u potpunosti umanjiti glavobolju. Da se glazbom mogu suzbiti negativni zvukovi često primjer mogu biti djeca koja nerijetko počinju pjevati neku melodiju kad se, primjerice, na televiziji odvija neka strašna scena popraćena disonantnim i zastrašujućim zvukovima. U liječničkim ordinacijama, posebice stomatološkim, zvuk umirujuće, ili ambijentalne glazbe može umiriti pacijente prije odlaska na pregled. Glazba pacijente umiruje tako da utječe na ravnotežu disanja, rada srca, pulsa te krvnog tlaka, a dakako, glazba može suzbiti zvukove liječničkih instrumenata za vrijeme pregleda. U svijetu danas postoje mnoge medicinske ustanove koje podržavaju terapiju glazbom ili čak nude oporavak glazbom. Slušajući najdražu ili umirujuću glazbu, pacijenti se prije i poslije operacije ili liječenja nalaze u sigurnom i poznatom glazbenom okruženju koje doprinosi njihovom bržem i sigurnijem oporavku (Campbell, 2005).

Moždani valovi su također pod velikim utjecajem glazbe. Njihovu ravnotežu možemo postići slušanjem Mozartove ili barokne glazbe jer, prema znanstvenicima, ta vrsta glazbe "uspostavlja dinamičnu ravnotežu između logičnije lijeve i intuitivnije desne polutke mozga – međuodnosa koji se smatra temeljem kreativnosti" (Campbell, 2005, str. 70). Ista vrsta glazbe pomaže čovjeku da se smiri ili sabere u slučaju emocionalnih poteškoća ili psiholoških nestabilnosti (Campbell, 2005). "S druge strane, ako ste vrlo analitični i teško vam je improvizirati, romantičnom, *jazz* i *new age* glazbom možete postići suprotan učinak preusmjerenja svijesti s lijeve na desnu polutku" (Campbell, 2005, str. 70). Djeci i mladima s teškoćama u učenju se preporuča slušanje klasične glazbe jer je, osim za razvijanje i poticanje kreativnosti, dobra za poboljšavanje pamćenja, učenja i učinkovitosti. Vrlo pozitivan učinak na pamćenje ima ritam.

Rečenice koje se izgovore ritmičkim obrascem lakše će ostati u pamćenju kao cjelina (Campbell, 2005).

Glazba i pokret usko su povezani. Glazba može umirujuće djelovati na mišiće te može poboljšati koordinaciju cijeloga tijela. U Americi je provedeno istraživanje nad sedamdeset studenata koji su članovi aerobic skupine. Ta je skupina za vrijeme treninga slušala glazbu, a istraživači su došli do zaključka da su ispitanici bili bolje raspoloženi i motivirani, da su imali više snage te da su njihovi pokreti bili koordinirani te su pratili ritam glazbe (Campbell, 2005).

Glazba pomaže čovjeku da koristi sustave vlastitog tijela za samoiscjeljenje. Prije odlaska liječniku ili uzimanja lijeka svaki bi čovjek trebao pokušati pronaći rješenje koje se često krije u glazbi. Terapija glazbom je svojevrstan *placebo efekt* koja osobi pomaže da mentalnim predodžbama prije svega želi poboljšati svoje opće ili zdravstveno stanje. Čovjek se mentalnim predodžbama također, može uspješno uvjeriti u ozdravljenje ili boljitak. Ljudi često žele znati zašto glazba djeluje i na koji način djeluje. Na te upite nitko ne može sa sigurnošću odgovoriti. Istraživanja su dokazala neke učinke koje glazba ima na tijelo i duh čovjeka ali što točno pokreće ljudsko tijelo da pozitivno (ponekad negativno) reagira na glazbu, znanost još uvijek ne može se dokučiti.

Don Campbell u svojoj knjizi *Mozart efekt* navodi kakav utjecaj na ljudsko tijelo ili um imaju različite vrste glazbe.

“Ukratko ću navesti neke od mnoštva utjecaja različitih vrsta glazbe.

Gregorijanski koralni su zbog ritmova prirodnog disanja dobri za učenje ili meditaciju i ublažavanje stresa.

Barokna glazba Bacha, Händela, Vivaldija budi osjećaj stabilnosti, reda te stvara mentalno stimulativno ozračje za učenje i rad.

Klasična glazba Haydna i Mozarta čistoćom i jasnoćom zvuka poboljšava pamćenje i prostornu percepciju.

Romantična glazba Schuberta, Chopina, Liszta izriče osjećajnost i izražajnost pa je najbolja za produbljivanje naklonosti, suosjećanja i ljubavi.

Jazz, blues, soul, reage mogu razveseliti i nadahnuti.

Salsa, rumba, maranga ili makarena zbog živahnog ritma i tempa mogu ubrzati rad srca te pokrenuti tijelo.

Rock glazba Elvisa Presleya, Rolling Stonesa ili Michaela Jacksona može uzburkati strasti, potaknuti živahno kretanje, osloboditi napetosti, prikriti bol.

Ambijentalna ili *new age* glazba bez naglašenog ritma može izazvati stanje opuštene pozornosti.

Heavy metal, punk, rap, hip-hop budi živčani sustav izazivajući dinamično ponašanje i samoizražavanje.

Vjerska glazba može čovjeka usidriti u sadašnjem trenutku i izazvati osjećaj dubokog mira i duhovne svijesti” (Campbell, 2005, str. 82).

3. OBILJEŽJA GLAZBE I NASTAVA GLAZBENE KULTURE NEKAD I DANAS

3. 1. Obilježja glazbe i nastava glazbene kulture nekad (od antičke Grčke do 1991.)

Ponekad se ljudi pitaju zašto je znanje o glazbi važno, zašto se o glazbenoj umjetnosti moralo učiti kroz povijest te zašto je i danas uključena u program obveznog školovanja. Često, takvi pojedinci, koji na glazbu gledaju negativno, sebe same smatraju glazbeno nenadarenima. Kao razloge navode mnoge, a najčešći je onaj da “ne znaju lijepo pjevati”. Međutim, “lijep glas nije mjerilo za prosuđivanje muzikalnosti čovjeka” (Reich, 1973, str. 1). Rijetko koji čovjek nije nimalo osjetljiv na glazbu i nema razvijen barem pozitivan stav o njoj. Čak i ako osoba nije pretjerano glazbeno nadarena može biti ljubitelj glazbe ili čak glazbenik. No, preduvjet za to jest poznavanje povijesti glazbe, glazbenih djela i skladatelja kako bi se bolje razumio glazbeni jezik i jezik izražavanja skladatelja. (Reich, 1973). U prošlosti je glazba imala vrlo važnu ulogu u svakodnevnom životu, a poglavito u odgoju i obrazovanju.

3. 1. 1. Obilježja glazbe i nastava glazbene kulture u antičkoj Grčkoj

Stari je vijek mistično, vrlo zanimljivo i još uvijek nedovoljno istraženo razdoblje novim generacijama. Stari Grci su se po mnogočemu isticali i mnogočime su doprinijeli razvoju kulture čitave Europe ali i svijeta. Demokracija, znanost, arhitektura, filozofija, umjetnost sve je to procvatelo još u doba antičkih Grka. Iako veliki borci i ratnici, stari Grci prepoznali su važnost glazbe kao jedne od najvećih umjetnosti. Od glazbenih zapisa koji datiraju iz doba antičke Grčke nije ostalo mnogo, štoviše, ima ih tek dvadesetak. No, zahvaljujući bogatoj grčkoj literaturi danas mnogo znamo o ulozi koju je glazba imala u životu Grka, posebno u odgoju mladih Grka. Grci su smatrali da glazbu moraju znati izvoditi svi građani te da je pouka glazbe vrlo važna u životu svakog građanina. “Starogrčki filozofi smatrali su da glazba može odigrati bitnu ulogu u odgoju te da će mladi ljudi koji se bave glazbom postati kvalitetnije osobe” (Svalina, Bognar, 2013, str. 223). Filozofi su stoga odgajateljima države držali upravo glazbenike, a kad bi se nekome reklo da je “glazbeni čovjek” smatralo bi ga se uvažanim i vrlo obrazovanim čovjekom (Svalina, Bognar, 2013). Za Spartu je bilo specifično da iznjedri dobre i kvalitetne ratnike, dok su Atenjani bili pobornici odgoja

i obrazovanja. Zanimljivo je da su obe krajnosti pronašle važno mjesto glazbi u naobrazbi i odgoju mladih. U “borbenoj” Sparti je jednako kao i u “načitanjoj” Ateni bilo važno poznavati glazbu i učiti o njoj. Mlade su Spartance, doduše, učili borbenim pjesmama i himnama dok se Atenjane o glazbi poučavalo individualno, posebice učenjem sviranja lire. Veliki su grčki filozofi poput Platona i Aristotela glazbi i umijeću sviranja nekog instrumenta pridavali su veliku važnost jer su smatrali da je to formula za stvaranje i razvijanje dobrog karaktera koji će krasiti kvalitetne i obrazovane ljude. Veliki je filozof Platon smatrao kako je upravo glazba i poznavanje glazbe usko povezano s donošenjem zakona te da se promjenom glazbenih načela mogu promijeniti i zakoni na kojima je zasnovana država. Zašto glazbu smatra toliko važnom Platon je objasnio u svojoj knjizi Država. “Radi toga je onda, Glaukone, najglavniji odgoj u glazbi. Ritam i harmonija najjače dopiru u unutrašnjost duše i najživlje je se doimaju, daju joj pristalu ćud i čine čovjeka dobrim...glazbeni odgoj dovodi do ljubavi k lijepom” (Platon, 1997, str. 132).

3. 1. 2. Obilježja glazbe i nastava glazbene kulture u starom Rimu

Nakon pada Grčke, Rimljani su zauzeli njezin teritorij ali i preuzeli neke njezine običaje. Unatoč tome, glazba ni učenje mladih o glazbi u rimsko doba nije doživjela procvat ni istu važnost kao u Grčkoj. “Rimljani su preuzeli tekovine grčke muzičke umjetnosti, ali je nisu znali unaprijediti jer nisu imali onoliko smisla za muziku kao Grci” (Reich, 1973, str. 9). Za Rimljane je, u početku, glazba imala isključivo zabavnu ulogu. Nisu je smatrali bitnom pa su se zadovoljili time da ju izvode izučeni robovi. Glazba se tada izvodila na slavljima ili svečanostima, a služila je isključivo opuštanju i zabavi. “Možemo zaključiti da je u Rimskoj civilizaciji glazba doživjela izvjesnu degradaciju u odnosu na ranija razdoblja i da joj se ne pridaje veće značenje u odgoju i obrazovanju” (Svalina, Bognar, 2013, str. 226). Kako je vrijeme odmicalo, glazbu su u Rimu počeli ozbiljnije doživljavati patriciji, a poznati je rimski pisac i učitelj govorničtva Kvintilijan, poticao učenje glazbe no, i dalje je glazbu smatrao kao nešto što njegovim učenicima može pomoći da postanu bolji govornici. Dakle, ni na vrhuncu cijjenjenosti, glazba u vrijeme starog Rima nije doživjela procvat niti napredak.

3. 1. 3. Obilježja glazbe i nastava glazbene kulture u srednjem vijeku

U srednjem vijeku škola je bilo sve manje, a odgoj i obrazovanje postali su obavijeni rukom Crkve pa je tako obrazovanje, u početku, bilo osigurano samo dječacima koji su trebali postati svećenici. Kako je Crkva počela imati veliku ulogu u svakodnevnom životu ljudi srednjeg vijeka tako je i glazba poprimila liturgijsku svrhu. Glazbu srednjeg vijeka i nauk o glazbi tog doba obilježio je gregorijanski koral koji je skupni naziv za jednoglasne liturgijske napjeve. Naziv je koral dobio po papi Grguru I koji je bio zaslužan za prikupljanje i pročišćavanje svih napjeva. Papa Grgur I je zaslužan i za osnivanje prve škole pjevanja (*schola cantorum*) u Rimu. Uloga *schole cantorum* bila je obrazovati buduće glazbenike i poučiti ih liturgijskom pjevanju. “Proširenju primjene toga korala najviše je pridonio Karlo Veliki, preporučivši ga kao jedinstveno crkveno pjevanje u školama samostana koje je on u velikom broju osnivao” (Reich, 1973, str. 11). Veliki značaj za nastavu glazbene kulture srednjeg vijeka imao je Guido iz Arezza koji je utemeljio i usavršio prve notne zapise te osmislio solmizaciju. “Po tom svom izumu on je naš prvi učitelj pjevanja. Pošto je razdijelio tonski sustav u heksakorde” (Reich, 1973, str. 15). Osim sakralne glazbe koja je bila veoma važna i cijenjena u srednjem vijeku, došlo je do procvata svjetovne glazbe. Začetnici ove viteške glazbe, kao i njezini učitelji bili su trubaduri. Trubaduri su bili plemići koji su bili dobro glazbeno potkovani. Poznavali su glazbenu teoriju, znali su pjevati, te svirati razne instrumente.. Trubadurske pjesme bile su pretežno junačke i ljubavne. Međutim, trubadur nije mogao biti svatko; za to je postojala trubadurska škola, a “majstori – pjevači” osmislili su pravilnik, tzv. *tabulaturu* koja je učenike poučavala glazbenoj umjetnosti. Naka od pravila tabulature glasila su ovako:

“Učenik je onaj koji tek uči čitanje tabulature. *Prijatelj škole* postaje onaj koji dobro poznaje sva pravila tabulature. *Pjevač* mora poznavati najmanje pet do šest melodija. *Pjesnikom* se smije nazvati onaj koji na zadanu melodiju zna sastaviti riječi. *Majstor* je onaj koji sam izmisli i napjev i riječi pjesme“ (Reich, 1973, str. 17).

Osim tabulature u sklopu škole su postojala pravila i za putujuće zabavljače koji u to vrijeme nisu imali nikakva prava, a bili su i progonjeni od Crkve. Unatoč svemu,

zabavljača je uvijek bilo. No, pravila su postojala i za one koji su željeli postati putujućim zabavljačima.

3. 1. 4. Obilježja glazbe i nastava glazbene kulture u renesansno doba

S francuskog prevedena kao preporod, renesansa je doista preporodila tadašnjeg čovjeka i postavila ga u središte svega. Nakon čitavog vijeka glazbe u čijem je središtu bila vjera i Bog, renesansa otvara novu stranicu te izjednačava važnost sakralne i svjetovne glazbe. “No, sad i glazba hoće nešto drugo i ne želi više samo služiti i krasiti službu Božju. Ima sve više djela koja su namijenjena svjetovnom životu i koja se neposredno obraćaju osjećajima” (Geck, 2008, str. 39). Glazba u renesansi počinje biti sve popularnija, za što je zaslužan izum tiskarskog stroja. “Novost je u tiskanju nota. Prve se note tiskaju poslije 1500. godine, tj. 60 godina nakon što je Johannes Gutenberg izumio tiskanje pokretnim slovima lijevanima iz olova” (Reich, 1973, str. 22). Glazba je postala sve popularnija jer su tiskanjem notni zapisi postali dostupniji. Pjevanje je u vrijeme renesanse bilo važnije od sviranja jer je u središtu svega tada bio čovjek. Ljudski se glas stavljao ispred instrumenta, stoga se većina skladbi pisala za *a cappella* višeglasne izvedbe. “Srednjovjekovno višeglasje nastavilo se u 15. i 16. stoljeću, koje je obilježeno razvojem u kompozicijskim tehnikama. To se razdoblje naziva razdobljem nizozemske polifonije, unatoč činjenici da ne potječu svi vodeći skladatelji iz tog područja” (Zlatic, 2016, str. 27). Giovanni Pierluigi Palestrina i Orlando di Lasso bili su najveći renesansni polifoničara i njezini najveći predstavnici. Gotovo svaki renesansni čovjek je bio glazbeno obrazovan, a nastava glazbene kulture se još uvijek odvijala najviše u crkvama i samostanima iako se poučavanje moglo odvijati individualno. Učenici su često nakon obuke pjevali u crkvenim zborovima. “Pedagoška glazbena aktivnost, institucionalizirana ili privatna, najčešće je bila vezana uz orguljašku službu” (Stipčević, 2015, str. 107). O nastavi glazbene kulture za vrijeme renesanse ne zna se mnogo. Kao i u ostatku Europe, nastava glazbene kulture tada se u Hrvatskoj također odvijala u crkvama (katedralnim školama) ili samostanima. Učenike se najčešće poučavalo pjevanju, a višeglasno pjevanje se moglo naučiti samo u nadbiskupskim gradovima. (Stipčević, 2015). “Izuzetak je bila poduka koralnoga i višeglasnoga pjevanja u scola di musica u Rabu, koja je bila jedina takva specijalizirana pedagoška ustanova u Hrvatskoj u 16. stoljeću” (Stipčević, 2015, str. 113).

3. 1. 5. Obilježja glazbe i nastava glazbene kulture u doba baroka

Barok je novo razdoblje koje se nadovezuje na renesansu pa neke karakteristike glazbe ostaju iste ali ima i mnogo noviteta. “Europska glazba ulazi u razdoblje baroka koji će neslućenom stvaralačkom snagom obogatiti glazbu Zapadne Europe, dozvati u život nove oblike i konačno osloboditi čovjeka od povezanosti uz srednjovjekovni mentalitet” (Andreis, 1974, str. 67). U baroku se i dalje teži stvaranju svjetovne glazbe, a fokus je još uvijek na čovjeku koji je u središtu svega. Čovjek je u središtu do te mjere da se pojedinac počeo isticati, što se do baroka nikada nije dogodilo. Dakle, u baroku se po prvi puta pojavljuju solisti koji krasi skladbe svojim melodijama i improvizacijama koje su također novost u baroku. Glazbu baroka obilježava raskoš, ukrasi, dinamika, pokret, glasnoća i jaki kontrasti. “U baroku je melodija uglavnom asimetrična, bez periodičke zaokruženosti” (Andreis, 1976, str. 8). Pojavljuje se opera koja postaje najdraži vokalno – instrumentalni oblik baroka. Novost je i to da su žene, koje nisu smjele svirati instrumente, u baroku mogle postati operne pjevačice. Oprečno renesansnoj polifoniji, u baroku je vrlo zastupljena homofonija koja je često prisutna u instrumentalnoj glazbi, koja općenito prevladava nad vokalnom u cijelom baroknom razdoblju. Gudački instrumenti postaju izrazito zanimljivi glazbenicima baroka pa time jača proizvodnja istih. Predstavnik ranog baroka i jedan od njegovih začetnika jest Claudio Monteverdi. Kasni barok je napisao povijest, jer su se tada pojavila imena Antonija Vivaldija, Georgea Fredericha Händela i velikog Johanna Sebastiana Bacha. Nastava glazbene kulture u baroku nije se značajno promijenila od renesanse. Međutim, u Hrvatskoj, u Zagrebu, je za vrijeme baroka došlo do mnogih promjena i razvoja nastave glazbene kulture. Za to je zaslužan uglavnom svećenički red isusovaca i časni sestara klarisa. Isusovci su u 17. stoljeću, u Zagrebu otvorili gimnaziju u sklopu čijeg programa se veličala glazba i umjetnost. „Mladi su se crkveni pjevači školovali kod isusovaca pa tadašnje koraliste treba smatrati profesionalnim pjevačima. Oni su bili gradski službenici“ (Andreis, 1974, str. 119). Osim isusovaca, važnu ulogu u razvoju nastave glazbene kulture imale su sestre klarise. „Klarise su u svom samostanu otvorile prvu žensku školu u kojoj se podučavala i glazba. Jedan zanimljiv podatak govori o tome da su na svojim priredbama morale izvađati i baroknu instrumentalnu glazbu“ (Andreis, 1974, str. 118).

3. 1. 6. Obilježja glazbe i nastava glazbene kulture u doba klasicizma

Klasicizam je glazbeno razdoblje koje je uslijedilo nakon raskošnog baroka još u drugoj polovici 18. stoljeća. Iako se naziv, klasicizam, počeo koristiti tek u 19. stoljeću. Do 19. stoljeća trajalo je vrijeme pretklasicizma koje je „pripremla teren“ zreloom dobu klasicizma kojeg se često naziva i bečkim klasicizmom. Klasicizam je publici želio ponuditi izražajnu glazbu koja je obilovala jasnoćom i jednostavnošću s malo, ali dovoljno ukrasa. Glazba se u ovom razdoblju okrenula publici. Prevladavala je homofonija te igranje tempom i ritmom, a nije manjkalo ni novih glazbenih vrsta. Slušati glazbu, skladati glazbu te se baviti njome općenito u klasicizmu je bila stvar prestiža i kulture te je bitno utjecala na ugled klasičara. Ta je glazba bila uglavnom svjetovna, dok je ona crkvena počela sve više gubiti na važnosti. Klasicizam je bio vrijeme u kojem su se često održavali salonski ili kućni koncerti. Klasicizam je u glazbi vrlo važno i cijenjeno razdoblje koje je bez dvojbe obilježilo cijelu glazbenu povijest. Najviše je tome pridonio trojica slavnih skladatelja. „Najistaknutiji predstavnici klasike u muzici su bečki majstori: Joseph Haydn, Wolfgang Amadeus Mozart i Ludwig van Beethoven. „Klasično“ u njihovim djelima je savršeno jedinstvo sadržaja i oblika“ (Reich, 1973, str. 42). Vrijeme klasicizma istaknuto je i za nastavu glazbene kulture jer se tada pojavljuju prvi udžbenici koji su služili kao priručnici za sviranje ili pjevanje. U Hrvatskoj je klasicizam, kao i prethodno razdoblje ostavio velik trag na nastavu glazbene kulture jer se tada prvi puta govori o učenju glazbe u sklopu programa redovne škole koju je Marija Terezija otvorila u Zagrebu u drugoj polovici 18. stoljeća. „S pravom da se u njoj može osnovati i učiteljski tečaj, utemeljena je 1788. i glazbena škola kao posebna jedinica s vlastitim Nastavnim planom i programom. Plan i program su ovisili o ličnosti nastavnika“ (Andreis, 1974, str. 167). Ono što je još o glazbenoj školi poznato jest da je desetak učenika, koliko ih je maksimalno moglo pohađati školu, jedan učitelj učio pjevati i svirati orgulje (Andreis, 1974).

3. 1. 7. Obilježja glazbe i nastava glazbene kulture u doba romantizma

Glazba romantizma je i dalje pretežno instrumentalna ali se intenzivno odvija preporod vokalne glazbe pa dolazi do popularizacije solo pjesme. Melodije romantizma su duge i pjevne, a glazbeni oblici se isprepliću prema osjećaju i želji skladatelja. Skladatelji su inspiraciju tražili u prirodi, svojim mislima i osjećajima. U romantizmu se po prvi

puta javlja tonsko slikanje u kojem skladatelji glazbom pokušavaju slušatelju približiti zvukove iz prirode. „Romantičar traži utočište u prirodi koja ga tješi u samoći i nadahnjuje svojom ljepotom. Veliča se čar prirode i opisuje njezina raznolikost, kao što su godišnja doba, šume, žubor potoka ili šuštanje lišća“ (Reich, 1973, str. 66). Neki od važnih predstavnika romantizma bili su skladatelji poput Franza Schuberta, Carla Marie Webera, Roberta Schumanna, Hectora Berlioza, Franza Liszta i mnogih drugih. Glazbeno je obrazovanje u romantizmu postalo obvezno. „Ima sve više koncerata, gradskih opernih kuća, konzervatorija (prethodnika naših današnjih visokih škola) i sve više učenika i učenica glasovira.“ (Geck, 2008, str. 78). U Europi su se pojavile mnoge nacionalne škole u kojima se isticao nacionalni stil. Skladateljima su inspiracija bili narodni napjevi, običaji, priče, legende i obilježja njihovih zemalja. Valja napomenuti kako je za reformu školstva u Hrvatskoj zaslužna Marija Terezija. Na njezinu inicijativu doneseni su prvi školski zakoni koji su vrijedili za područje Hrvatske. Vjenceslav Novak, bio je jedna od najvažnijih osoba glazbene pedagogije na našim prostorima toga vremena. U svojim je knjigama Novak krizirao status glazbene kulture kao nastavnog predmeta. Kritizirao je svoje kolege metodičare i pedagoge koje je krivio za lošu metodiku nastave glazbene kulture (Košta, 2013). Za nastavu glazbene kulture tog vremena vrlo je zanimljiva bila Novakova knjiga *Pjevačka obuka u pučkoj školi*; napose njezin drugi dio kojeg je nazvao *Posebna metodika*. U drugom dijelu knjige učiteljima su napisane detaljne upute i primjeri kako valja izvoditi sat glazbene kulture u svakom razredu.

„U prvom razredu se uče pjesme po sluhu. Cilj nastave pjevanja u prvom razredu je postizanje lijepog pjevanja. U drugom razredu se upoznaju neke osnovne karakteristike tona – dulji i kraći ton. U trećem se razredu nastavlja s upoznavanjem tonova ljestvice. Četvrti razred podrazumijeva nastavak obrade ritma, punktirane note, stanke i tonički trozvuk“ (Košta, 2013, str. 13).

U ovom se razdoblju otvorila i glazbena škola koja je s godinama postala današnja Muzička akademija.

3. 1. 8. Obilježja glazbe i nastava glazbene kulture u Hrvatskoj za vrijeme Jugoslavije
Glazbu 20. stoljeća može se podijeliti na dva vremenska perioda koja su znatno utjecala na njezin razvoj. Vrijeme nakon prvog i nakon drugog svjetskog rata. Nakon prvog svjetskog rata dogodio se prvi prodor svjetske glazbene scene (Andreis, 1976).

Prestali su se rabiti nazivi crkvena i svjetovna glazba, a te su nazive zamijenili novi; zabavna i ozbiljna glazba. Zabavna glazba se svela na uživanje u slušanju i čistu zabavu. Zahtjevala je minimalno znanje o glazbi. S druge strane, ozbiljna glazba bila je pretežno disonantna. Glazbenici su puno eksperimentirali, a od malog kruga slušatelja ove glazbe zahtjevalo se mnogo pozornosti i koncentracije za vrijeme slušanja. Glazbenici ovog vremena su bili istraživači. Ljepotu glazbe su ostavili iza sebe, a sada su htjeli istražiti njezine mogućnosti. Ono što je bilo potpuno novo u glazbi jest pojava atonaliteta za koju je zaslužan Arnold Schonberg. „Atonalan znači da melodijski tonovi ne pripadaju ni jednoj od poznatih ljestvica, ni jednom tonalitetu, a samostalno kretanje pojedinih dionica obilježeno je nazivom – polifonija“ (Reich, 1973, str. 163). Još jedna novina koju je donijelo ovo vrijeme jest pojava elektroničkih glazbala. Drugi prodor, tj. drugi vremenski period glazbe ovog stoljeća započinje nakon drugog svjetskog rata. „Mlada europska avangarda ide tada dalje u traganju za novim sredstvima izražavanja i vrši nove, revolucionarne zahvate, koji zadiru u bit same glazbene umjetnosti“ (Andreis, 1976, str. 155). U ovoj polovici stoljeća pojavljuje se još jedan fenomen glazbe, a to je *rock*. *Rock* je popularna glazba nastala miješanjem *bluesa*, *countryja*, *rock 'n' rolla*, *gospela* itd. Iz ovog žanra razvili su se mnogi podžanrovi do kraja stoljeća. *Rock* je vrlo brzo stekao planetarnu popularnost te je osvojio srca publike.

Hrvatska je nakon prvog svjetskog rata i raspada Austro – Ugarske Monarhije postala dijelom Kraljevine Jugoslavije; tzv. prve Jugoslavije. Nakon prvog svjetskog rata u Hrvatskoj je većina skladatelja okrenuta nacionalnom glazbenom smjeru koji ne slabi sve do drugog svjetskog rata. „Hrvatski se skladatelji u početku obilno služe Kuhačevim zbornicima preko kojih prvi put temeljitije upoznaju narodnu umjetnost“ (Andreis, 1974, str. 274). Narodna glazba Hrvatske bila je vokalno izrazito bogata ali jednako tako i instrumentalno bogata. Neki od najpoznatijih hrvatskih skladatelja tog vremena bili su: Franjo Dugan, Josip Hatze, Dora Pejačević, Krsto Odak, Jakov Gotovac, Rudolf Matz i dr.

Po završetku drugog svjetskog rata i ulaskom u drugu Jugoslaviju u Hrvatskoj se glazba potpuno mijenja. Mlade hrvatske skladatelje zahvaća europski trend eksperimentiranja i istraživanja te žude za novim načinom izražavanja. „Veze s folklorom napuštaju se. Skladatelji uviđaju da se folklor kao izvor nadahnuća, kao sirovi materijal od kojega se treba zaputiti, već iscrpio“ (Andreis, 1974, str. 373).

Stoga, naši glazbenici i skladatelji šire svoje vidike pa se, po uzoru na europske velikane glazbe toga vremena, počinje skladati atonalna, politonalna, konkretna, dodekafona i elektornska glazba. Neki od najistaknutijih hrvatskih skladatelja druge Jugoslavije bili su Boris Papandopulo, Ivan Branković, Bruno Bjelinski, Ivo Lhotka Kalinski, Stjepan Šulek, Milko Kelemen, Dubravko Detoni i drugi.

Novosti su se ulaskom Hrvatske u Jugoslaviju dogodile i u nastavi glazbene kulture. „U isto doba razvila se iz privatne muzičke škole Glazbenog zavoda prva viša državna muzička škola – konzervatorij“ (Reich, 1973, str. 168). Najvažnija su bila imena Franje Dugana i Vjekoslava Rosenberga Ružića koji su osmislili prvi Nastavni plan konzervatorija.

1947. godine se promijenilo shvaćanje i svrha nastave glazbene kulture, pa će se s vremenom nastavni predmet preimenovati u *Glazbena kultura*. Nastava glazbene kulture tada je pratila kronologiju događaja u povijesti glazbe, a taj način izvođenja nastave ostao je sve do danas.

3. 2. Obilježja glazbe i nastava glazbene kulture danas (od 1991. do danas)

Trend popularizacije zabavne glazbe koja je sve više gubila na kvaliteti s vremenom je rastao; tehnologija se sve više razvijala, a to je sve pogodovalo razvoju glazbene industrije koja je vrlo brzo shvatila da se puno brže i više profitira od proizvodnje manje kvalitetne glazbe. Glazba postaje puka zabava, a kritičko mišljenje i poštovanje prema glazbi kao nečem uzvišenom padaju u zaborav. Današnje je vrijeme, vrijeme kada je glazbena produkcija masovna, a u konačnici se svodi na trgovinu. Danas se na glazbu gleda kao na proizvod koji u što kraćem vremenskom roku treba napraviti, a potom vrlo brzo plasirati i naposljetku od njega dobro zaraditi. Današnjoj masovnoj i nikad brojnijoj publici to odgovara jer je odavno kritičko mišljenje izgubila te od glazbe ne traži ništa više od zabave. Publici (koja to i traži) se strateški serviraju “trominutne” skladbe koje ne zahtijevaju puno razumijevanja, koncentraciju ili intelekt. Melodije takvih skladbi su izrazito nezahtjevne za izvođenje, a tekstovi su lako pamtljivi i površni. To svakako odgovara danas sveprisutnim medijima, jer na “jeftinoj robi” dobro zarađuju. Ono što obilježava popularnu glazbu današnjice jest vrlo niska estetička vrijednost, namijenjenost masovnoj i glazbeno (najčešće) neobrazovanoj publici, niska strukturna složenost, brzo prihvaćanje ali i jednako brzo zaboravljanje. „Unatoč tome, pogrešno bi bilo tvrditi da je glazba izgubila svoje mjesto

i ulogu u društvu, iako je razvidno da je velika količina “proizvedene” glazbe utjecala i na glazbeni ukus i na zahtjeve koji se pred glazbu danas najčešće postavljaju” (Brđanović, 2013, str. 94). Također se, usprkos svemu, ne može tvrditi kako danas više ne postoji umjetnički kvalitetna glazba. Ima je, ali se na nju rijetko nailazi. Škola je danas jedno od rijetkih mjesta gdje se novim generacijama pruža upoznavanje s kvalitetnom i umjetničkom glazbom velikih skladatelja. Za ponovni pronalazak istinskog smisla glazbe i za njezino razumijevanje potrebno je raditi s najmlađima koje se može usmjeriti na pravi put u glazbi. U tome važnu ulogu imaju učitelji koji im mogu pomoći kreativnim i kvalitetnim načinom izvođenja nastave glazbene kulture koji će učenike motivirati i zainteresirati za glazbu.

Značajnih promjena u sadržaju nastave glazbene kulture nije bilo od 1945. godine. Po proglašenju neovisnosti države, u Hrvatskoj je izašao novi Nastavni plan i program 1991. godine koji je uglavnom bio vrlo sličan onome iz 80-ih godina. “Konceptija predmeta nije donijela bitne rezultate, kako zbog malog broja sati, tako i zbog zastarjelih i neizvedivih ideja. Takva se konceptija promijenila tek reformom u sklopu Hrvatskoga nacionalnog obrazovnog standarda” (Vidulin, 2013, str. 204).

HNOS je nacionalni obrazovni standard zamišljen kao putokaz učiteljima, nastavnicima i učenicima u poboljšanju odgojno – obrazovnog sustava i rasterećenju nastavnog sadržaja.

“Izravan povod akciji bili su pretrpani nastavni programi i, isto tako pretrpani i mnogobrojni udžbenici. Prenatranost programa i udžbenika značilo je za učenike preveliku količinu sadržaja, previše mehaničkog učenja umjesto razumijevanja, previše informiranja, premalo formiranja” (Rojko, 2012, str. 126).

Prema HNOSU je izrađen Nastavni plan i program za osnovnu školu, 2006. Godine, prema kojem se nastava i danas izvodi. HNOS je nastavi glazbene kulture donio otvoreni model programa. Otvoreni program nastave glazbene kulture kojeg je donio HNOS bio je pravo osvježenje i “slamka spasa” za nastavu glazbene kulture. Fokus se s nastavnog sadržaja prebacio na aktivnosti. Prema ovom je programu nastavnik puno slobodniji nego prije. Nastavni sadržaj bira sam, vodeći se, eventualno, prijedlozima. Dakle, učitelj sam izabire pjesme i skladbe koje će obrađivati s učenicima, sam

odlučuje hoće li obraditi s učenicima popularnu glazbu te u kojem će razredu primjerice, obraditi nastavne teme vezane uz folklornu glazbu.

3. 2. 1. Temeljna načela, cilj, zadaće i područja nastave glazbene kulture u razrednoj nastavi

Plan i program iz 2006. godine donio je nastavi glazbene kulture dva načela kojima se mora voditi. Radi se o psihološkom načelu i o kulturno – estetskom načelu. Prema psihološkom načelu učenici generalno vole glazbu i uživaju sudjelovati u njezinom izvođenju. Prema planu i programu, psihološko načelo svakom učitelju preporučuje izvođenje nastave glazbene kulture prema željama i preferencijama učenika što znači da bi, ako učenici više vole pjevati bilo preporučljivo da im učitelj omogući više pjevanja; ili ako vole svirati trebalo bi im omogućiti više sviranja. Učenici, naravno, moraju biti u središtu nastave i dobro je oslušivati njihove želje i potrebe ali slijedeći isključivo psihološko načelo nastava glazbene kulture ne bi imala previše smisla, niti bi učenici od nje imali puno koristi. Zadnji je Nastavni plan i program osim psihološkog načela donio i kulturno-estetsko načelo. Prema njemu, učitelj nastavom glazbene kulture učenike mora pripremiti za život na način da im pomaže u oblikovanju kritičkog mišljenja, omogućuje im aktivno sudjelovanje u nastavi glazbe, omogućuje im slušanje glazbe i upoznavanje s njom što je više moguće kako bi u budućnosti mogli biti kompetentni korisnici glazbene kulture (Nastavni plan i program za osnovnu školu, 2006). U današnje vrijeme kad se istinska važnost glazbe u potpunosti izgubila i kad glazbena industrija nudi publici šaroliku glazbu loše kvalitete ovo je načelo iznimno važno slijediti. Međutim, ova dva načela ne mogu sama tvoriti nit vodilju koja će učiteljima pomoći u izvedbi nastave glazbene kulture. Kako bi nastava glazbene kulture bila konceptualno dobra i smislena te kako bi se odredio nastavni sadržaj iznimno su važni njezini temeljni ciljevi i zadaće. Iako se mijenjaju s obzirom na povijesnu i misaonu društvenu situaciju temeljni ciljevi i zadaće nastave glazbene kulture iznimno su važni za praktično izvođenje nastave. Prema Nastavnom planu i programu cilj nastave glazbene kulture u osnovnoj školi jest „uvođenje učenika u glazbenu kulturu, upoznavanje osnovnih elemenata glazbenoga jezika, razvijanje glazbene kreativnosti, uspostavljanje i usvajanje vrijednosti mjerila za (kritičko i estetsko) procjenjivanje glazbe“ (Nastavni plan i program za osnovnu školu, 2006, str. 66). Važno je isto tako, razlikovati značenje ciljeva i zadataka nastave glazbe. Ciljevi nastave glazbene kulture nisu određeni od strane glazbene struke već od društva, a

zadace su znanja i sposobnosti određene ciljevima. Stoga je zadace vrlo teško razlikovati od ciljeva ako se cilj ne odredi ispravno. Kako bi se ta dva pojma mogla razlikovati trebao bi se postaviti jedan, što sažetiji i apstraktniji cilj (Rojko, 2012). Učenik prema zadacima nastave glazbene kulture, po važećem Nastavnom planu i programu mora upoznati glazbena djela, elemente glazbenog jezika, učiti pjesme, aktivno pjevati pjesme, učiti svirati određene glazbene komade, aktivno svirati, razviti glazbeni ukus slušanjem glazbenih djela, upoznati glazbena djela i odlomke slušanjem, naučiti osnovno o notnom pismu te prepoznati glazbene vrste i oblike slušanjem (Nastavni plan i program za osnovnu školu, 2006).

Zbog vrlo male satnice nastava glazbene kulture dugo je bila u riziku da postane besmislen nastavni predmet jer su učenici morali učiti pomalo od svega u glazbi (malo o sviranju, malo o notnom zapisu, malo o povijesti, malo o pjevanju itd.) u svega 45 minuta tjedno, kolika je satnica nastave glazbene kulture u Hrvatskoj. Taj rizik i rizik od nepoznavanja ili slabog poznavanja glazbe pokušao je smanjiti novi Nastavni plan i program svojim otvorenim modelom. Slušanje i upoznavanje glazbe, pjevanje, sviranje glazbe i elementi glazbene kreativnosti su prema otvorenom programu Nastavnog plana i programa nastavna područja koja se obrađuju u razrednoj nastavi. Budući da je novi, otvoreni model povjerio važan zadatak kreiranja nastave i biranja nastavnog sadržaja učitelju sva su nastavna područja glazbene kulture ostavljena učitelju na izbor osim jednog, slušanja i upoznavanja glazbe.

„Nastavno područje *pjevanja* razvija osjećaj točne intonacije i ritma, glazbeno pamćenje i samopouzdanje. Pjevanje podrazumjeva kontinuirano izvođenje pjesama bez obvezatnog zapamćivanja teksta. Nastavno područje *sviranja* razvija osjećaj ritma, metra, precizne koordinacije i suradnje. Nastavno područje *slušanja glazbe* razvija sposobnost slušne koncentracije, specifikacije sluha (mogućnost prepoznavanja zvukova i boja različitih glasova i glazbala), analize odslušanog djela i uspostavlja osnovne estetske kriterije vrjednovanja glazbe. Nastavno područje *glazbene kreativnosti* izoštrava pojedine glazbene sposobnosti (intonacija, ritam), razvija senzibilitet za glazbu, potiče maštovitosti glazbenog izraza i samopouzdanje pri iznošenju novih ideja“ (Nastavni plan i program za osnovnu školu, 2006, str. 68).

3. 2. 2. Pjevanje

Pjevanje je najlakša i najprirodnija glazbena aktivnost na nastavi glazbene kulture. "Pjevati se može bez poznavanja nota, bez određenog glazbenog obrazovanja i bez suvremene tehnike i tehnologije" (Vidulin-Orbanić, Terezić, 2012, str. 142). Samo ovaj citat objašnjava zašto je pjevanje najzastupljenije nastavno područje. Pjevanje nije samo najzastupljenije nastavno područje u nastavi glazbene kulture već je i omiljena aktivnost učenika u nastavi glazbe. Učitelji (koji znaju lijepo pjevati) stoga najčešće uvrstavaju pjevanje u dio nastavnog sadržaja koji će raditi s učenicima, što im je omogućio otvoreni model programa. On im je osim toga, omogućio i to da mogu birati pjesme koje će obrađivati s učenicima na nastavi. Ovo je također i situacija u kojoj učitelj poštuje psihološko načelo Nastavnog plana i programa. Učitelj pri odabiru pjesama koje će s učenicima pjevati u razredu može učenike zatražiti za mišljenje o odabranim pjesmama ili za prijedloge pjesama koje bi oni htjeli pjevati. Na taj bi se način ostvarilo obostrano zadovoljstvo, a nastava glazbenog protekla bi u ugodnom razrednom ozračju. U razrednoj nastavi se pod pojmom pjevanje podrazumijeva funkcionalno pjevanje. Funkcionalno pjevanje je zapravo "propjevavanje" koje ima svoju funkciju, a estetika i umjetnost su mu manje bitne. Primjerice, neka pjesma se uči pjevati kako bi se mogla otpjevati na danu obilježavanja škole.

"Brojni glazbeni pedagozi zagovaraju i ističu da bi učitelji trebali primjenjivati umjetničko pjevanje u nastavi glazbe jer s njime učenici razvijaju svoj glazbeni ukus. No zbog svojih visokih umjetničkih zahtjeva, u školama se najčešće njeguje funkcionalno pjevanje koje ne podrazumijeva načela umjetničkog" (Škoro, 2017, str. 7).

Umjetničko pjevanje odnosi se na lijepo i izražajno pjevanje koje se izvodi poštujući pjevačke elemente poput pravilnog disanja, pravilne postave glasa, točne intonacije, dobre dikcije, pravilnog držanja tijela itd. Prema svemu navedenom, umjetničko pjevanje mnogo je zahtjevnije od funkcionalnog pa je upravo iz tog razloga teže izvedivo na nastavi glazbene kulture. Bez obzira na to, glazbeni pedagozi preporučuju da se na nastavi glazbene kulture češće pjeva umjetnički nego funkcionalno. Učitelj osim pjesama može izabrati i metodu kojom želi obraditi pjesmu s učenicima. Najzastupljenija metoda je usvajanje pjesme po sluhu jer učenici u osnovnoj školi nisu

sposobni pjesmu otpjevati prema notama. Usvajanje pjesme po sluhu znači pamćenje načina na koji je učitelj otpjevao pjesmu. “Učenje po sluhu je jednostavan postupak učenja pjesme, a odvija se u nekoliko faza: 1. stvaranje raspoloženja za novu pjesmu; 2. doživljaj pjesme; 3. usvajanje pjesme; 4. analiza pjesme; 5. glazbena interpretacija” (Vidulin-Orbanić, Terezić, 2012, str. 146). Učitelj prije svega učenike mora motivirati za nastavni sat i stvoriti ugodno razredno ozračje prikladno pjesmi koju se taj sat treba naučiti. Načini motiviranja učenika su razni; to može biti neka igra, priča, tekst, aktivnost... Faza motivacije učenika za učenje nove pjesme ovisi najviše o pripremljenosti i kreativnosti učitelja. Učitelj potom pjesmu izražajno pjeva od početka do kraja, pazeći na jasno izgovaranje teksta i prikladnu te tehnički točno izvedenu pratnju instrumentom. Nakon ove fazi slijedi faza usvajanja pjesme kada učenici frazu po frazu ponavljaju za učiteljem. Kad se na taj način pjesma otpjeva do kraja, tada se pjesma pjeva još jednom, u cijelosti. Zatim učitelj s učenicima razgovara o tempu, ritmu, obliku i dinamici pjesme, a nakon analiziranja pjesme na ovaj način ona se opet u cijelosti pjeva.

3. 2. 3. Sviranje

Sviranje je treće omiljeno nastavno područje u nastavi glazbene kulture kod djece. Uvršteno je u program upravo iz tog razloga, da se ispoštuje psihološko načelo, tj. da se prihvate i ispoštuju želje djece. “Sviranje treba uvoditi u nastavu glazbe iz psiholoških i glazbenih razloga. Te su aktivnosti potrebne jer ih učenici vole i jer njima razvijaju svoje glazbene sposobnosti” (Dobrota, 2015, str. 100). Sviranje je u razrednoj nastavi korisno jer učenici svirajući razvijaju osjećaj za ritam, metar i koordinaciju pokreta. U razrednoj se nastavi svira uglavnom na udaraljkaama iz Orffovog instrumentarija koji se dijeli na ritamske i melodijske udaraljke. Ritamske udaraljke mogu biti drvene, metalne i udaraljke s kožnom opnom, a melodijske udaraljke su metalofon i ksilofon. Osim toga, u školama se često svira na blokflautama, a u posljednje se vrijeme populariziralo i sviranje na sintetizatoru zvuka. Međutim, prema glazbenim pedagogima instrumenti na kojima učenici sviraju u razrednoj nastavi nisu kvalitetni i zapravo ih ne smatraju pravim instrumentima jer kažu kako učenici svirajući na njima ne mogu razviti višu razinu razumijevanja glazbe niti razviti glazbeni ukus.

“Sviranje u razredu u današnjoj školi bez ikakve je umjetničke vrijednosti. Barem su tri razloga za to: dostupni instrumenti (npr. instrumenti iz Orffove zbirke, blokflaute, „melodike“ i ostali školski instrumenti), njihova slaba kvaliteta, te nedostatak vremena za vježbanje. Premda psihološki opravdana – djeca su intrinzično motivirana za sviranje – takva se aktivnost ne može opravdati glazbeno tj. umjetnički” (Rojko, 2012, str.63).

Srećom, novi Nastavni plan i program nije zanemario sviranje. Naprotiv, novi otvoreni model programa preporučuje što češće sviranje ali pod uvjetom da ono bude pravo i na pravim instrumentima. Aktivnosti sviranja izvrsne su u nastavi glazbene kulture ako ih izvodi netko tko je za to kompetentan. Stoga se učiteljima, koji znaju svirati, preporučuje da nastavno područje sviranja uvrste u nastavni sadržaj koji će se obrađivati u razredu. U drugim okolnostima bi učenike bilo dobro usmjeriti na to da se priključe nekom instrumentalnom sastavu kojima se, još uvijek, mogu priključiti samo u vidu izvannastavne aktivnosti. Iako otvoreniji, ni ovaj model programa nije riješio problem sviranja na nastavi glazbene kulture u razrednoj nastavi. Dok se situacija ne promijeni, u nadi da će to biti već sljedećim planom i programom, na svakom učitelju ostaje odgovornost odluke hoće li uvrstiti područje sviranja u svoju nastavu, a ukoliko hoće, je li siguran da će ona biti kvalitetno izvođena i učenicima korisna.

3. 2. 4. Slušanje i upoznavanje glazbe

Slušanje i upoznavanje glazbe jedino je obvezno nastavno područje kojeg nalaže Nastavni plan i program. Slušanje glazbe zauzima drugo mjesto na listi omiljenih glazbenih aktivnosti kod učenika. Prema glazbenom pedagogu Joži Požgaju, “doživljavanje glazbe u prvim razredima moguće je ostvariti na više načina: nastavnikovim pjevanjem pjesme, nastavnikovim sviranjem prikladne instrumentalne skladbe, slušanjem reprodukcija, slušanjem radio i televizijskih emisija” (Požgaj, 1988, str. 62). Danas je u nastavi doživljavanje glazbe najzastupljenije slušajući glazbene reprodukcije. Slušanje glazbenih reprodukcija od iznimne je važnosti i vrijednosti jer jedino na taj način učenici mogu upoznati glazbu te razviti glazbeni ukus. Stoga, slušanje glazbe ne bi smjelo izostati ni s jednog sata glazbene kulture. “Samo se slušanjem može upoznati velika glazba, samo se slušanjem može razviti glazbeni ukus i kritičan odnos prema glazbi, osobito onoj koju posreduju masovni mediji. Samo se slušanjem može razvijati auditivna sposobnost” (Rojko, 2012, str. 71).

Pitanje koje se postavlja pred metodičare jest; Kako pridobiti učenika da aktivno sluša glazbene primjere? Odgovor leži u tome da učitelj mora učenicima prije slušanja skladbe dati konkretan zadatak vezan uz sastavnice glazbenog djela. Kako bi učenici iz sata u sat što uspješnije upoznavali glazbu i stvarali kritičko mišljenje nije dovoljno da glazbeno djelo poslušaju samo jednom. Kako bi svako slušanje bilo aktivno, učitelj bi trebao prije svakog slušanja učenicima zadati po jedan zadatak. Na taj se način radi i svojevrsna analiza glazbenog djela koja je vrlo važan dio slušanja i upoznavanja glazbe. Važno je naglasiti i to da učitelj od učenika mora zahtijevati potpuni mir, tišinu i koncentraciju za vrijeme slušanja ali mora imati na umu da se i sam istih pravila mora pridržavati. Poznato je da ponašanje djece često ovisi o modelu. Stoga, ako učenici vide da učitelj ne poštuje pravila koja je njima zadao za vrijeme slušanja skladbe, često se ni sami neće pridržavati istih. Treba se dotaknuti i učiteljeve pripreme za nastavni sat koja je preduvjet za uspješno izvođenje sata. “Pripremajući se za sat glazbene kulture, nastavnik treba preslušati odabranu skladbu i pripremiti zadatke koje učenici trebaju rješavati za vrijeme slušanja skladbe” (Požgaj, 1988, str. 63). Dakle, učitelj mora prije sata odslušati skladbu te se pripremiti za razgovor i analizu s učenicima. Skladbe koje se slušaju u razrednoj nastavi mogu biti instrumentalne, vokalno-instrumentalne ili glazbene priče. U okviru otvorenog programa učitelj ima slobodu u odabiru skladbi ali one moraju poštivati psihološko i estetsko načelo. “Obvezni dio nastavnoga sadržaja mora biti slušanje i upoznavanje svih pojavnih oblika glazbe: od tzv. umjetničke glazbe, preko narodne (domaće i strane), do jazza i popularnih žanrova svih vrsta” (Nastavni plan i program za osnovnu školu, 2006, str. 66).

3. 2. 5. Glazbena kreativnost

Glazbena kreativnost u nastavi glazbene kulture odnosi se na glazbeno stvaralaštvo djece. To stvaralaštvo učenici mogu ostvariti raznim aktivnostima. Primjerice, “tako da mijenjaju poznate pjesme, stvaraju nove jednostavne melodije, da preoblikuju melodije variranjem, harmoniziranjem, ekspresivnim oblikovanjem (dinamika, artikulacija i tempo) i orkestriranjem ili kreiranjem melodije na zadani tekst” (Svalina, 2010, str. 3). Glazbenu kreativnost moguće je ostvariti improviziranjem na instrumentima iz Orffovog instrumentarija. Dječje se glazbeno stvaralaštvo može provoditi individualno ili u manjim grupama. Individualno učenici mogu proučavati zvukove određenog instrumentata dok grupno mogu osmisliti skladbu koju će izvoditi na udaraljka. Kod glazbene je kreativnosti važno da učenicima budu zadani

elementi od kojih se glazbena cjelina, koju će improvizirati, mora sastojati i da uputa učitelja bude jasna. Poznati njemački skladatelj, Carl Orff, iznimno je cijenio i držao važnim upravo glazbeno stvaralaštvo djece. Smatrao je da učenici moraju sami stvarati glazbu pa je stoga osmislio jednostavne instrumente koje danas nazivamo “Orffov instrumentarij”. Taj je instrumentarij danas dio opreme namijenjen za nastavu glazbene kulture u mnogim školama. Glazbeni pedagozi zalažu se za to da glazbena kreativnost postane jedan od generalnih nastavnih principa. Kad bi se to ostvarilo, nastava bi bila ispunjena kreativnošću i aktivnošću učenika što je jedan od ciljeva svakog programa. U Hrvatskoj, glazbena kreativnost u nastavi glazbene kulture još uvijek nije dosegla razinu koju glazbeni pedagozi preporučuju. Zapravo se glazbena kreativnost rijetko nalazi u nastavi. Budući da je to izborno nastavno područje, učitelji ga rijetko kada uvrštavaju u nastavu unatoč tome što učenici imaju generalno pozitivan stav o stvaranju glazbe i uživaju sudjelovati u takvim aktivnostima. Može se reći da učitelji danas često zaboravljaju na ovo nastavno područje ili ga zapostavljaju. Vladimir Tomerlin bio je jedan od rijetkih hrvatskih autora koji se bavio ovom temom. Mnogo je pisao o glazbenoj kreativnosti u nastavi i njezinim dobrobitima. Osim toga, Tomerlin je zaista djecu vodio u njihovom stvaralačkom radu, najčešće u stvaranju pjesama, pa su ona nerijetko svoje radove imala priliku demonstrirati široj publici na raznim događanjima i koncertima (Svalina, 2010). Prema Tomerlinu, dječje glazbeno stvaralaštvo prije svega mora biti dio spontanog glazbenog stvaranja, a onda učitelj učenike upoznaje s načinima i mogućnostima na koje se mogu glazbeno izraziti. Za glazbeno izražavanje je potrebno stvoriti ugodnu razrednu atmosferu. Učenicima bi bilo previše apstraktno osmišljavati melodiju bez zadanog teksta, stoga bi u glazbenom stvaralaštvu učenicima trebao biti priložen tekst kako bi lakše mogli improvizirati melodiju. Povrh instrumenatama koje učenici mogu slobodno koristiti u glazbenom stvaralaštvu trebali bi biti njihovi vlastiti glasovi. Za učenike koji nisu intonativno čisti u pjevanju dobro je koristiti se instrumentima poput ksilofona ili metalofona. U stvaralaštvo se, kao što je već spomenuto, najbolje ulazi spontano, bez previše uputa, teorije, pravila itd. Učitelj treba biti mentor koji će učenicima dati jasne smjernice i kratke upute prije stvaralaštva, a daljnje savjete i upute učenicima učitelj daje “u hodu”, za vrijeme stvaranja. U svome glazbenom stvaralaštvu učenici nisu dužni melodiju znati zapisati; dovoljno je da ju stvore. Glazbeni pedagog, Joža Požgaj, također je u svojim knjigama pokušavao podizati svijest učitelja o dobrobiti dječjeg glazbenog stvaralaštva i poticati integriranje glazbene kreativnosti u nastavu glazbene

kulture. U svojoj knjizi *Metodika nastave glazbene kulture u osnovnoj školi* naveo je nekoliko jednostavnih primjera razvijanja dječjeg glazbenog izražavanja. To su igre s ritmovima, igre melodiziranja i melodizirana pitanja i odgovori (Požgaj, 1988). Igre s ritmovima, prema Požgaju, mogu biti ostvarene u vidu ritmiziranja govorenih fraza te ritmičkih pitanja i odgovora, a melodizirana pitanja i odgovori mogu biti izvedena kao pjevni ili svirani dijalog (Požgaj, 1988).

3. 3. Sličnosti i razlike nastave glazbene kulture nekad i danas

Ovim poglavljem napravljen je povijesni prikaz mijenjanja obilježja glazbe i njezinog značaja te prikaz načina na koji se nastava glazbe izvodila kroz povijest.

Ono što je očito jest da je glazba od davnina imala važnu ulogu u odgoju i obrazovanju. Gotovo da ne postoji razdoblje ni stoljeće kad se o glazbi barem na neki način nije učilo. Nekad davno, u prošlosti, o glazbi su učili samo dječaci. Postupno su pravo na to dobile i djevojčice. U jednom dijelu povijesti djevojčice ni žene nisu smjele svirati instrumente no, s vremenom se i to promijenilo.

U vremenu kad je crkva bila veoma moćna, a sakralna glazba jedina koja se stvarala i o kojoj se učilo, nastava se odvijala u crkvenim prostorima ili samostanima. Crkve su bile te koje su prve počele graditi škole u sklopu samostana, u početku, namijenjene isključivo za učenje budućih svećenika. Kad su svjetovna i crkvena glazba izjednačile svoj značaj u društvu populariziralo se i individualno poučavanje glazbe, na dvorovima. Izum tiskarskog stroja utjecao je i na nastavu glazbene kulture jer su se tada počele tiskati prve knjige, priručnici, zbornici, pjesmarice itd. To je uvelike doprinjelo uvođenju učenja o teoriji glazbe. U povijesti se najprije o glazbi učilo usmenom predajom, a najviše od svega se učilo svirati instrumente. S obzirom na položaj glazbe u društvu i način učenja o glazbi se mijenjao. Razdobljem romantizma počeli su se otvarati brojni konzervatoriji, a u Hrvatskoj je donešen i prvi školski zakon koji je iznjedrio nastavni predmet o glazbi naziva *Svjetovno pjevanje* ili *Crkveno pjevanje*. U tom su se razdoblju pojavila mnoga glazbena društva na našim prostorima, a otvorila se i glazbena škola koja se kasnije pretvorila u Glazbenu akademiju. U vrijeme narodnog preporoda vrlo je popularna folklorna glazba i učenje o njoj. Razvojem znanosti i tehnologije u 20. stoljeću neočekivano se razvila i muzikologija. Od 20. stoljeća je učenje o glazbi postalo konceptom školskog predmeta koji ima samo jedno nastavno područje – pjevanje. S vremenom se pjevanju počinju dodavati nova

područja (opismenjivanje, stvaralaštvo, slušanje i upoznavanje glazbe, sviranje, usvajanje muzikoloških znanja). Otvaranjem Muzikološkog zavoda polovicom 20. stoljeća u Zagrebu, studentima je bilo omogućeno pohađanje muzikološkog studija.

“Planovi i programi osnovnih škola u Kraljevini SHS bili su nejedinstveni sve do 1926. kad je donesen Nastavni plan i program za sve narodne i osnovne škole Kraljevine. Predmet se uvijek zvao Pjevanje i po svemu je bio vrlo sličan današnjoj nastavi glazbe u nižim razredima osnovne škole” (Rojko, 2012, str. 15).

U 20. stoljeću se predmet o glazbi zvao Pjevanje jer je uglavnom bio sveden na učenje pjevanja po sluhu što je jedna od sličnosti s današnjom nastavom. Osim zahtjeva da se učenike poučava glazbenom opismenjavanju nije bilo većih promjena u Nastavnim planovima i programima poslije Drugog svjetskog rata. Za razliku od današnja 4 nastavna područja nakon Drugog svjetskog rata u nastavi glazbe bila su prisutna samo dva područja. Slušanje glazbe, koje je jedino obvezno nastavno područje danas, u nastavu se uvodi 1948. godine. U godinama nakon rata počinje gomilanje nastavnih područja, a varijacije u broju nastavnih sati nisu velike. Nastava glazbene kulture uvijek je imala satnicu koja je varirala između jednog i tri nastavna sata u tjednu. Svaki novi Nastavni program donosio je manje izmjene, a nastava glazbe se sve do 2006. godine provodila integrativno. Pojavom HNOS-ovog otvorenog modela, po kojem se nastava glazbene kulture izvodi i danas, događa se prvi veći pomak u nastavi glazbene kulture. Otvoreni model je učiteljima dao slobodu da sami “kroje” nastavu i nastavni sadržaj. Taj je model donio mnoge promjene u nastavi glazbene kulture ali s obzirom na to da je, iz današnje perspektive, od zadnje veće promjene prošlo preko 10 godina nastava glazbene kulture danas, opet vapi za promjenom i restrukturiranjem. Do novih promjena, na učiteljima ostaje da u svojim razredima i sa svojim učenicima čine male korake k velikim promjenama. Na učiteljima je da učenicima pruže dostojanstvenu nastavu glazbene kulture bez obzira na trenutni položaj glazbe u društvu, masovnu proizvodnju glazbe, manjak kvalitetne, umjetničke glazbe i potpuni izostanak kritičkog mišljenja prema glazbi. Svaki učitelj trebao bi se voditi Gandhijevom izrekom: “Budi promjena koju želiš vidjeti u svijetu”.

4. ISTRAŽIVANJE

4. 1. Cilj istraživanja, istraživačka pitanja i hipoteze

Glavni cilj istraživanja bio je ispitati generalni interes za glazbu kod učenika razredne nastave.

U tu svrhu definirana su sljedeća pitanja:

1. Gaje li učenici razredne nastave pozitivne osjećaje prema nastavi glazbene kulture?
2. Povećava li se interes za glazbu kod učenika razredne nastave ako njihov učitelj ili učiteljica svira instrument na nastavi glazbene kulture?
3. Kakav je interes za glazbu kod učenika razredne nastave izvan redovne nastave glazbene kulture?
4. Žele li učenici koji to ne rade, produbljivati svoja glazbena znanja i vještine izvan redovne nastave glazbene kulture?

Hipoteze:

1. Očekuje se da većina učenika razredne nastave gaji pozitivne osjećaje prema nastavi glazbene kulture.
2. Očekuje se da se interes za glazbu kod učenika razredne nastave ne povećava ako njihov učitelj ili učiteljica svira instrument na nastavi glazbene kulture.
3. Očekuje se da je interes za glazbu učenika razredne nastave izvan redovne nastave glazbene kulture velik.
4. Očekuje se da bi učenici koji ne produbljuju svoja glazbena znanja i vještine izvan redovne nastave glazbene kulture to željeli raditi.

4. 2. Metoda

4. 2. 1. Sudionici

U istraživanju su sudjelovali učenici razredne nastave iz 4 škole s područja Grada Zagreba.

U istraživanju je sudjelovalo ukupno 75 sudionika.

U istraživanju su sudjelovali učenici prvog, drugog, trećeg i četvrtog razreda.

U istraživanju je sudjelovalo 17 učenika prvog razreda, 17 učenika drugog razreda, 24 učenika trećeg razreda te 17 učenika četvrtog razreda.

Istraživanje je provedeno u svibnju i lipnju 2018. godine.

4. 2. 2. Postupak i instrument

Podatci su prikupljeni uz pomoć anketnog upitnika.

Anketni upitnici rješavani su u školi, za vrijeme trajanja redovnog sata glazbene kulture.

Učenici su ispunjavali anketne upitnike od 10 do 20 minuta.

Prije ispunjavanja upitnika ravnatelj, učitelji i učenici su bili upoznati s načinom na koji upitnik trebaju ispuniti te s razlogom ispunjavanja.

Anketni upitnik bio je anonimn.

Instrument ovog istraživanja bio je anonimni anketni upitnik te ljestvica procjene.

Anketni upitnik sadržavao je 16 pitanja o interesu učenika za nastavu glazbene kulture, osjećajima koje učenik gaji prema glazbenoj kulturi, glazbenim aktivnostima koje učenik preferira, učestalosti izvođenja pojedinih glazbenih aktivnosti na nastavi, pitanje o tome svira li učitelj na satu glazbene kulture i što bi učenik eventualno htio promijeniti u nastavi glazbene kulture.

4. 3. Rezultati i rasprava

U daljnjem tekstu će se predstaviti rezultati provedenog istraživanja te neki odgovori učenika dobiveni u anketnim upitnicima koje su učenici ispunili.

Učenici su najprije morali ispuniti pitanja o dobi, spolu i razredu kojeg pohađaju.

Omjer ispitanika prema spolu je proporcionalan. U ispitivanju je sudjelovalo 52% muške populacije i 48% ženske populacije.

Tablica 1. Raspodjela ispitanika prema spolu

Spol	Broj ispitanika	Postotak
Muško	39	52%
Žensko	36	48%

Dob ispitanika bila je između 7 i 11 godina. 12% ispitanika imalo je 7 godina, 26. 67% ispitanika imalo je 8 godina, 22. 67% ispitanika imalo je 9 godina, 10 godina imalo je 33. 33% ispitanika, dok je 11 godina imalo svega 2. 67% ispitanika.

Tablica 2. Raspodjela ispitanika prema dobi

Dob	Postotak
7 godina	12%
8 godina	26. 67%
9 godina	22. 67%
10 godina	33. 33%
11 godina	2. 67%

22. 67% ispitanika bili su učenici prvoga razreda, 22. 67% ispitanika bili su učenici drugoga razreda, 32% ispitanika bili su učenici trećega razreda, a 22. 67% ispitanika bili su učenici 4. razreda.

Tablica 3. Raspodjela ispitanika prema razredima koje pohađaju

Razred	Postotak
1. razred	22. 67%
2. razred	22. 67%
3. razred	32%
4. razred	22. 67%

Prvih nekoliko pitanja na koje su ispitanici morali odgovoriti odnosilo se na ljubav i osjećaje prema nastavi glazbene kulture i njezinim nastavnim područjima.

Slika 1. Ljubav prema nastavi glazbene kulture



Prema rezultatima dobivenima u anketama, iz prikaza (Slika 1.) se može vidjeti da 91% ispitanika voli nastavu glazbene kulture, dok svega 9% ispitanika nastavu glazbe ne voli. Ljubav prema glazbi opada tek u četvrtome razredu u kojemu je čak 29% ispitanika odgovorilo kako nastavu glazbene kulture ne voli. Razlog tome može biti zahtjevniji nastavni sadržaj koji se u tom razredu obrađuje ili promjena učitelja, budući da u četvrtome razredu nastavu glazbene kulture predaje nastavnik. Za razliku od četvrtog razreda, ispitanici u prva tri razreda drže konstantu u odgovorima te 96% ispitanika odgovara potvrdno na pitanje o ljubavi prema nastavi glazbene kulture. Ispitanici uglavnom gaje pozitivne osjećaje prema nastavi glazbene kulture. 78. 67% ispitanika izjavilo je kako se na nastavi glazbene kulture osjeća veselo. Razlozi zbog kojih ispitanici razvijaju uglavnom pozitivne osjećaje prema nastavi glazbe su razni, a najčešći su navedeni u grafu (Slika 2).

Slika 2. Razlozi pozitivnog stava prema nastavi glazbene kulture



Iz ovog grafa (Slika 2.) može se iščitati da su osjećaji koje ispitanici gaje prema nastavi glazbene kulture pozitivni najviše iz razloga što na nastavi pjevaju (55%), još neki od razloga su: učenje novog nastavnog sadržaja (11%), zabavan sadržaj (10%), slušanje skladbi i glazbenih djela (8%). Neki od ostalih razloga zbog kojih ispitanici imaju pozitivan stav o nastavi glazbene kulture bili su ples, glazbena obitelj koja ih potiče, “ručak koji uvijek slijedi nakon sata glazbene kulture” i dr.

Najomiljenije nastavno područje glazbene kulture prema učenicima je pjevanje.

34. 67% ispitanika odabralo je pjevanje kao jedino nastavno područje koje vole, a njih čak 73. 33% odlučilo se za pjevanje u kombinaciji s nekim drugim nastavnim područjem koje im se sviđa. Drugo nastavno područje, prema omiljenosti ispitanika, je slušanje glazbe. U kombinaciji s drugim nastavnim područjem koje im je omiljeno, slušanje glazbe odabralo je 34. 67% ispitanika, a isključivo slušanje glazbe omiljeno je 13. 33% ispitanika.

O nastavnom području pjevanja učenicima su bila postavljena dva pitanja. Jedno je bilo o učestalosti pjevanja na satu glazbene kulture, a drugo o tome vole li učenici kada njihove učiteljice pjevaju na satu glazbene kulture.

Slika 3. Učestalost pjevanja na satu glazbene kulture



Iz ovog prikaza (Slika 3.) može se zaključiti da je učiteljima, jednako kao i učenicima, omiljeno nastavno područje nastave glazbene kulture pjevanje. Budući da prema

otvorenom modelu programa mogu birati hoće li pjevanje uključiti u sadržaj nastave, vidljivo je u većini razreda pjevanje dio svakog nastavnog sata. 82% ispitanika reklo je da se u njihovom razredu pjeva svaki sat, 12% odlučilo se za odgovor često, a po 3% ispitanika kaže kako se u njihovim razredima pjeva ponekad i rijetko.

Slika 4. Osjećaji prema pjevanju učitelja u nastavi glazbene kulture



Učenici u većinskom broju uživaju kad su njihovi učitelji, u ovom slučaju učiteljice, također aktivni u nastavi pa stoga 88% ispitanika voli kada učiteljica pjeva na satu glazbene kulture, a 12% učenika tu aktivnost ipak ne voli. U prva tri razreda učenici u gotovo maksimalnom postotku izražavaju ljubav prema učiteljičinom pjevanju, dok u četvrtom razredu, kada (kao što je već spomenuto) ljubav prema nastavi glazbene kulture opada, čak 41% ispitanika odgovara na ovo pitanje negativno.

O nastavnom području sviranja istraživalo se, sviraju li učitelji neki instrument na nastavi glazbene kulture i koliko često, vole li učenici kad učitelj svira instrument te koliko često sami sudjeluju u sviranju na nastavi glazbene kulture i koliko to vole raditi.

Od četiri razreda u kojima je provedeno istraživanje, u njih dva učiteljice sviraju instrument. Učiteljica jednog razreda svira klavir i gitaru, a učiteljica drugog samo klavir. Na pitanje o tome vole li kada učiteljica na satu glazbene kulture svira instrument, učenici su većinom odgovorili potvrdno.

Slika 4. Učestalost učiteljevog sviranja instrumenta na satu glazbene kulture



Ispitanici ni u ovom pitanju nisu sakrili oduševljenje koje imaju prema nastavi glazbe. Gledajući prikaz (Slika 4.) primjećuje se da 89% učenika voli vidjeti i čuti sviranje instrumenta na satu glazbenog dok njih 11% to ne voli. Nažalost, od 4 škole, učiteljice samo dviju škola sviraju instrument na satu glazbene kulture. Ta je brojka poražavajuća, s obzirom na činjenicu da je za neku djecu redovna nastava jedino mjesto gdje se mogu susresti s instrumentima i učiti o vrijednosti i ljepoti sviranja instrumenta. Svaki je učitelj u toku svog fakultetskog obrazovanja bio osposobljen za sviranje jednog instrumenta, na razini koja je za sviranje u razrednoj nastavi dovoljna, stoga je otužno vidjeti brojku koja govori o tome koliko često učitelji u nastavi zapravo sviraju instrument.

Slika 5. Učestalost učiteljevog sviranja instrumenta na satu glazbene kulture



73% ispitanika je, prema prikazu (Slika 5.), odgovorilo kako učiteljica instrument u nastavi glazbene kulture svira često, a njih 27% svaki sat. Taj rezultat nije loš. S obzirom na njega, može se zaključiti da učiteljice koje znaju svirati neki instrument zaista to aktivno rade u nastavi, što je vrlo pozitivno i pohvalno. U tom bi smjeru trebale ići i one učiteljice koje znaju svirati instrument ali to ne čine od straha.

O učeničkoj aktivnosti u nastavnom području sviranja u anketnom upitniku bila su postavljena dva pitanja.

Slika 6. Učestalost učeničke aktivnosti u nastavnom području sviranja



12% učenika svira na svakom satu glazbene kulture (u vidu sviranja ritma i doba); često to radi 52% ispitanika, 32% njih reklo je da na satu svira rijetko, a 4% nikad. Prema rezultatima anketa, ova se aktivnost najrjeđe provodi u prvom razredu; čak 64. 71% ispitanika odgovorilo je kako rijetko svira na satu glazbene kulture, a za prvim razredom slijedi četvrti razred u kojem 58. 83% ispitanika odgovara isto.

Slika 7. Osjećaji učenika prema sviranju na satu glazbene kulture



Prema grafu (Slika 7.) ispitanici u 94% slučajeva odgovaraju potvrdno na pitanje vole li svirati na satu glazbene kulture, dok 6% njih ne voli sudjelovati u aktivnosti sviranja. Uspoređujući ovaj i prethodni graf (Slika 7. i Slika 6.) uočava se nepoštivanje psihološkog načela koje nalaže Nastavni plan i program. Na ovom prikazu (Slika 7.) može se uočiti da gotovo svi ispitanici vole aktivnosti u kojima sami sviraju na nastavi, a iz prethodnog prikaza (Slika 6.) uočava se kako čak 32% njih rijetko kada dobiva priliku i vrijeme za sviranje na satu glazbene kulture. Prema psihološkom načelu, svaki bi učitelj i dobar metodičar trebao oslušivati želje djece te im omogućiti da ponekad sudjeluju u izboru nastavnog sadržaja. Prema ovim rezultatima, učenici pokazuju iznimno velik interes za nastavno područje sviranja.

Slika 8. Učestalost slušanja skladbi na satu glazbene kulture



Nastavno područje slušanja i upoznavanja glazbe jedino je obvezno nastavno područje u nastavi glazbene kulture prema Nastavnom planu i programu. 19% ispitanika odgovorilo je kako svaki sat slušaju skladbe, njih 75% često, a 6% rijetko. Glazbeni pedagozi zagovaraju slušanje skladbi na svakom satu glazbene kulture te ga danas smatraju neizostavnim dijelom sata glazbene kulture jer kažu da učenici samo slušanjem glazbe mogu dobro upoznati glazbu te stvoriti kritičko mišljenje prema njoj.

Kako bi se istražio generalni interes učenika razredne nastave za glazbu, pitalo ih se i pohađaju li glazbenu školu kako bi se provjerio njihov interes za glazbu izvan redovne nastave glazbene kulture.

Slika 9. Pohađanje glazbene škole



Iz grafa (Slika 9.) se iščitava podatak da svega 13% učenika pohađa glazbenu školu. To je ukupno 10 od 75 ispitanih učenika. Od tih 10 učenika, njih troje u glazbenoj školi svira klavir, po dvoje gitaru i violončelo, a po jedno violinu, saksofon i harmoniku. Na pitanje zašto idu u glazbenu školu njih petoro odgovorilo je da voli svirati taj instrument, četvoro voli pjevati, a dvoje je reklo kako želi naučiti svirati određeni instrument.

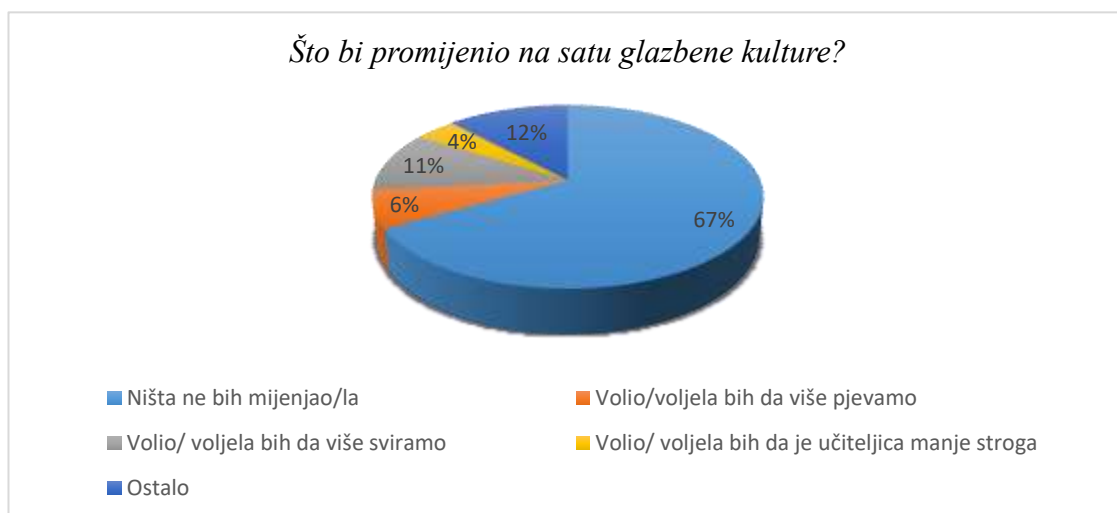
Slika 10. Želja za pohađanjem glazbene škole



U željama za pohađanjem glazbene škole postotci su gotovo izjednačeni. 47% ispitanika koji ne pohađaju glazbenu školu izrazilo je želju za pohađanjem, a 53% to ne bi htjelo.

Ispitanike se na kraju anketnog upitnika pitalo što bi htjeli promijeniti u nastavi glazbene kulture.

Slika 11. Učeničke želje za promjenom u nastavi glazbene kulture



67% ispitanika zadovoljno je s nastavom glazbene kulture koju imaju te u njoj ne bi ništa mijenjali. 11% ispitanika voljelo bi da se u njihovoj nastavi glazbene kulture više svira, a 6% ispitanika izrazilo je želju za više pjevanja. 4% ispitanika priželjkuje da učiteljica ne bude toliko stroga u ocjenjivanju na satu glazbene kulture te da od učenika manje traži. Neke od ostalih promjena koje učenici priželjkuju su: zabavnija nastava glazbene kulture, više glazbenih igara, više plesa, mogućnost biranja pjesama i skladbi koje žele pjevati ili slušati, kraće skladbe itd.

5. ZAKLJUČAK

Glazba ima veliku moć koja na razne načine utječe na život čovjeka. Ako ju osvijesti, čovjek ljepotu glazbe uživa svuda oko sebe. Glazba se javlja u oblicima zvukova i melodija koje utječu na ljudsko ponašanje, određuju čovjeka kulturno i društveno te utječu na razvoj i ravnotežu njegovih emocija. O tome koliko je glazba oduvijek intrigirala ljude govori njezina bogata povijest. Znanstvenici i stručnjaci ranije povijesti počeli su se zanimati za terapeutska svojstva glazbe koja su intenzivno počeli istraživati. Brojna su istraživanja potvrdila pretpostavku o tome da glazba utječe na razvoj fetusa u trudnoći koji već od četvrtog mjeseca trudnoće može čuti i slušati. Točnom su se ispostavile i pretpostavke da glazba može izliječiti čovjeka tjelesno i duhovno. Iako liječnici tvrde da glazba ima *placebo efekt* na čovjeka slažu se s činjenicom da djeluje i zaista može pomoći u liječenju pa se danas ljudi nerijetko mogu liječiti glazbom u zdravstvenim ustanovama.

Glazba, osim navedenih, ima važnu ulogu u odgoju i obrazovanju od davnina. Nastava glazbe se, u doduše primitivnijim oblicima počela prakticirati davno prije današnjeg vremena; još u drevnim civilizacijama. Svako je povijesno i umjetničko razdoblje nosilo svoje poimanje o glazbi u društvu, a s time se mijenjao i način poučavanja glazbe. Nastava glazbene kulture se bez obzira na sve promjene, koje su se kroz povijest događale, uvijek odvijala. Glazba, kao i nastava glazbene kulture su se s vremenom razvijale, a svoj procvat su doživjele nakon svjetskih ratova. To je bilo vrijeme kad se glazba počela masovno proizvoditi, a brojnost publike neočekivano povećavati. No, razvoj glazbene industrije donio je i pad kvalitete glazbe koja je postala proizvod. Nastava glazbene kulture je uznapredovala ali počela je gubiti na društvenoj vrijednosti. Danas je situacija ista. Ljubitelji glazbe, glazbeni pedagozi i učitelji trude se podići svijest o važnosti koju glazba ima u ljudskom životu te otvoriti oči zasljepljenoj masi koja ne vidi da joj glazbena industrija prodaje ono što sama traži, a to danas nikako nije kvaliteta. Učitelji metodičkim postupcima pokušavaju mlade poučiti kulturnoj i estetskoj važnosti glazbe, pomoći im u formiranju ispravnih stavova o glazbi i kritičkog mišljenja. Iako je zadatak veoma težak, oni kojima je stalo nikada neće odustati.

U današnje se vrijeme često generalizira i govori u ime drugih ljudi, posebno u ime djece koja ne mogu dobro izraziti svoje mišljenje i želje ili jednostavno na to nemaju

pravo. Istraživanjem, provedenim u svrhu izrade diplomskog rada, najmlađi su dobili priliku da se “čuje” njihov glas i što oni zapravo misle o nastavi glazbene kulture. Htjelo se ustanoviti kakav je generalni interes za glazbu kod učenika razredne nastave. U svrhu ispitivanja glavnog cilja postavljeno je nekoliko istraživačkih pitanja i hipoteze. Od četiri postavljena istraživačka pitanja, dvije hipoteze su se, prema odgovorima učenika, ispostavile točnima, jedna netočnom, a jedna djelomično točnom. Rezultati istraživanja pokazali su kako se učenicima povećava interes za glazbu ako njihov učitelj ili učiteljica svira instrument na satu glazbene kulture što je potvrdilo jednu od postavljenih hipoteza. Velika većina učenika izrazila je pozitivne osjećaje prema nastavi glazbene kulture na kojoj se najčešće osjeća veselo i zainteresirano za nastavni sadržaj, što je također potvrdilo postavljenu hipotezu. Kao nastavno područje u kojem učenici najviše vole sudjelovati na satu glazbene kulture ispitanici su odabrali pjevanje, za kojim slijedi slušanje glazbe, a potom sviranje. Svojim su odgovorima učenici otkrili kako je upravo njihovo omiljeno nastavno područje najzastupljenije u nastavi glazbene kulture, a većina učenika voli slušati svoju učiteljicu dok pjeva na nastavi. U nastavi glazbene kulture često je zastupljeno i drugo omiljeno nastavno područje prema odabiru učenika – slušanje glazbe, koje je jedino obvezno nastavno područje u glazbenoj kulturi. Slušanje glazbe jedna je od rijetkih aktivnosti kroz koju učenici mogu upoznati glazbu i izgraditi pozitivan stav o njoj. Prema odgovorima učenika, nastavno područje slušanja i upoznavanja glazbe uspješno ostvaruje svoje ciljeve budući da su učenici slušanje glazbe odabrali kao drugo omiljeno nastavno područje. Nastavno područje sviranja treće je prema omiljenosti učenika, a prema odgovorima, često i sami sudjeluju u aktivnostima sviranja. U dva, od ukupno četiri razreda učiteljice aktivno sviraju instrument na satu glazbene kulture. Ta aktivnost oduševljava gotovo sve učenike koji su sudjelovali u istraživanju. Učenici ne pokazuju velik interes za produbljivanjem svojih glazbenih znanja i vještina izvan redovne nastave glazbene kulture budući da svega nekoliko ispitanih učenika pohađa glazbenu školu. Ovim rezultatima se jedna od hipoteza ispostavila netočnom. Polovica učenika koja ne produbljuje svoja glazbena znanja i vještine izvan redovne nastave glazbene kulture, u vidu pohađanja glazbene škole, voljela bi ju pohađati dok druga polovica ne bi. Stoga se hipoteza o tom pitanju ispostavila djelomično točnom. Ispitanici su uglavnom zadovoljni nastavom glazbene kulture koju imaju u redovnoj nastavi pa velika većina njih ne smatra da su potrebne neke promjene. Prema rezultatima i odgovorima učenika može se zaključiti da učenici razredne nastave imaju

velik interes za glazbu. Na rezultate ovog istraživanja može se gledati kao na svojevrsan “vjetar u leđa” učiteljima koji se ne moraju bojati uvođenja promjena, neuspjeha, otkrivanja novih načina poučavanja ili pomicanja vlastitih granica. Učenici su vrlo otvoreni prema nastavi glazbene kulture, vole učiti nove stvari o glazbi, vole glazbu i muziciranje, sve glazbene aktivnosti i nastavna područja. Učenici su izrazili ljubav i želju za učenjem. Učitelji su jedni od rijetkih (ili jedini) kompetentni stručnjaci koji na razvoju kompetentnog glazbeno osviještenog društva budućnosti mogu svakodnevno raditi. Stoga bi taj zadatak trebali shvatiti ozbiljno. Djeci o glazbi ne treba mnogo riječi i teoretiziranja, potrebno je djelovanje. “Gdje prestaje govor počinje glazba” (E. T. A. Hoffmann).

6. LITERATURA

Andreis, J. (1974). *Povijest hrvatske glazbe – knjiga 4*. Zagreb: Liber.

Andreis, J. (1976). *Povijest glazbe – knjiga 2*. Zagreb: Liber.

Andreis, J. (1976). *Povijest glazbe – knjiga 3*. Zagreb: Liber.

Belosa. info na adresi <http://belosa.info/razgovor-s-bebom-u-trbuhu/> (12. 5. 2018.).

Byrne, D. (2014). *Sve o glazbi*. Zagreb: planetopija.

Campbell, D. (2005). *Mozart efekt – primjena moći glazbe za iscjelivanje tijela, jačanje uma i oslobađanje kreativnog duha*. Čakovec: Dvostruka duga.

Dobrota, S., Reić Ercegovac, I. (2012). Odnos emocionalne kompetentnosti i prepoznavanja emocija u glazbi. *Društvena istraživanja*, 21, 4 (118), 973.

Dobrota, S. (2015). Uvod u suvremenu glazbenu pedagogiju. *Metodički ogledi: časopis za filozofiju odgoja*. 22, 1, 99–103.

Geck M. (2008). *Kratka povijest glazbe*. Zagreb: Mozaik knjiga.

Hrvatsko društvo skladatelja, Zaštita autorskih muzičkih prava (HDS ZAMP) na adresi http://www.zamp.hr/uploads/documents/korisnici/ZAMP_brosura_Moc_glazbe.pdf (12. 5. 2018.).

Hrvatska enciklopedija na adresi <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=22246> (15. 6. 2018.).

Košta, T. (2009). Razvoj nastave glazbe u Hrvatskoj u drugoj polovici XIX. stoljeća – promjene u glazbeno nastavnoj praksi nekad i danas. S. Vidulin - Orbanić (ur.), *Glazbena pedagogija u svijetlu sadašnjih i budućih promjena* (str. 103–114). Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Odjel za glazbu.

Motte-Haber, H. (1999). *Psihologija glazbe*. Jastrebarsko: Naklada Slap.

Nastavni plan i program za osnovnu školu. (2006). Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa.

Platon., Zovko J. (ur.). (1997). *Država*. Zagreb: Naklada Jurčić.

Popović, A. (2017). Povijest glazbe kao poveznica teorijskih glazbenih disciplina i interpretacije glazbe. Peti međunarodni simpozij glazbenih pedagoga. Vidulin, S. (ur.). (str. 330–340). Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli.

Požgaj, J. *Metodika nastave glazbene kulture u osnovnoj školi*. Zagreb: Školska knjiga.

Reich, T. (1973). *Muzička čitanka za mlade prijatelje muzike*. Zagreb: Školska knjiga.

Rojko, P. (2005). HNOS za glazbenu nastavu u osnovnoj školi. *Tonovi*. 45, 47, 5–16.

Rojko, P. (2012). Metodika nastave glazbe: teorijsko–tematski aspekti (Glazbena nastava u općeobrazovnoj školi). Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera.

Senjan, I. (2017). Nastava glazbe u hrvatskim općeobrazovnim srednjim školama. *Metodički ogledi: časopis za filozofiju odgoja*, 24 (1), 31–72.

Stipčević, E. (2015). Iz hrvatske renesanse: o odgoju i glazbi. *Croatica et Slavica Iadertina*, 11, 1 (11), 105–117.

Supičić, I. (2006). *Estetika europske glazbe*. Zagreb: Školska knjiga.

Svalina, V. (2010). Dječje stvaralaštvo u nastavi glazbe. Suvremeni metodički izazovi – IV. (str. 1–12). Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera.

Škoro, D. (2017). *Umjetničko i funkcionalno pjevanje u nastavi glazbene kulture*. Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera, Završni rad.

Vidulin-Orbanić, S., Terezić, V. (2012). Polazište i pristup pjevanju u općeobrazovnoj školi. *Metodički ogledi: časopis za filozofiju odgoja*, 18, 2, 137–156.

Vidulin, S. (2013). Propitivanje ostvarenja cilja nastave glazbe u kontekstu vremena glazbene hiperprodukcije. *Arti musices*, 44, 2, 201–226.

Zlatic, F. (2016). *Srednji vijek kao ključno razdoblje za razvoj glazbe i notacije*. Rijeka: Filozofski fakultet u Rijeci, Završni rad.

7. PRILOZI

Prilog 1: Anketni upitnik za učenike

SPOL: M Ž

RAZRED: 1. 2. 3. 4.

BROJ GODINA: _____

ANKETNI UPITNIK

Ovaj anketni upitnik je anonimn, a podatci će se obrađivati u sklopu istraživanja za diplomski rad studentice Učiteljskog fakulteta Sveučiliša u Zagrebu, Lucije Zokovitch.

1. VOLIŠ LI NASTAVU GLAZBENE KULTURE? DA NE

2. KAKO SE OSJEĆAŠ NA SATU GLAZBENE KULTURE?

VESELO DOSADNO MI JE ZAINTERESIRANO TUŽNO

3. OBRAZLOŽI SVOJ ODGOVOR.

(Npr. Na satu glazbene kulture osjećam se veselo zato što...)

4. ŠTO NAJVIŠE VOLIŠ NA SATU GLAZBENE KULTURE?

PJEVATI SVIRATI SLUŠATI GLAZBU PLESATI

5. KOLIKO ČESTO SE U TVOM RAZREDU NA SATU GLAZBENE KULTURE PJEVA?

SVAKI SAT ČESTO PONEKAD RIJETKO NIKAD

6. VOLIŠ LI KAD TVOJA UČITELJICA PJEVA NA SATU GLAZBENE KULTURE?

DA NE

7. SVIRA LI TVOJA UČITELJICA NEKI INSTRUMENT NA SATU GLAZBENE KULTURE I KOJI?

DA NE KOJI INSTRUMENT SVIRA: _____

8. AKO JE TVOJ ODGOVOR NA 7. PITANJE DA;

KOLIKO ČESTO UČITELJICA SVIRA INSTRUMENT NA SATU GLAZBENE

KULTURE?

SVAKI SAT ČESTO PONEKAD RIJETKO

9. VOLIŠ LI KAD UČITELJICA NA SATU GLAZBENOG SVIRA INSTRUMENT?

DA NE

10. KOLIKO ČESTO SE SLUŠAJU SKLADBE U TVOM RAZREDU NA SATU GLAZBENE KULTURE?

SVAKI SAT ČESTO RIJETKO NIKAD

11. KOLIKO ČESTO NA SATU GLAZBENE KULTURE UČENICI SUDJELUJU U SVIRANJU RITMA ILI DOBA?

SVAKI SAT ČESTO RIJETKO NIKAD

12. VOLIŠ LI SVIRATI NA SATU GLAZBENOG? DA NE

13. IDEŠ LI U GLAZBENU ŠKOLU? DA NE

AKO JE TVOJ ODGOVOR DA; KOJI INSTRUMENT SVIRAŠ U GLAZBENOJ ŠKOLI? _____

14. AKO JE TVOJ ODGOVOR NA 13. PITANJE DA;

ZAŠTO IDEŠ U GLAZBENU ŠKOLU?

15. AKO JE TVOJ ODGOVOR NA 13. PITANJE NE;

ŽELIŠ LI IĆI U GLAZBENU ŠKOLU? DA NE

16. ŠTO BI PROMIJENIO NA SATU GLAZBENE KULTURE I ZAŠTO?

IZJAVA O SAMOSTALNOJ IZRADI RADA

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA UČITELJSKE STUDIJE

IME I PREZIME STUDENTICE: Lucija Zokovitch

IZJAVA O SAMOSTALNOJ IZRADI RADA

Izjavljujem da sam diplomski naziv pod nazivom Interes za glazbu kod učenika
razredne nastave izradila samostalno.

Svi dijelovi rada, nalazi ili ideje koje su u radu citirane ili se temelje na drugim izvorima, bilo da su u pitanju knjige, znanstveni ili stručni članci, Internet stranice, zakoni i sl. u radu su jasno označeni kao takvi te adekvatno navedeni u popisu literature.

U Zagrebu, _____

(Potpis studenta)